

ספר
כנסת הגדולה
 חלק אורח חיים

שחבר הרב המובהק כמהר"ר חיים בנבנשת זלה"ה והיא לשם
 שמים לזכות בו את הרבים מאסף לדברי הפוסקים ראשונים
 ואחרונים וכמה תשובות מכתיבת יד מסודרים על סדר רבינו יעקב
 בעל הטורים והרב הגדול בית יוסף זלה"ה, איש על דגלו במקומו
 הראוי לו להקל מעל המבקש ולהאיר עינינו על כל דבר הנמצא
 כתוב בשום ספר כדברי ספר החתום ומתפרש במקום אחר או
 איכא דפליגי עליה או איכא בין החולקים וחדושה ממילא נפקא
 לענין דינא ונוסף עליהם כמה חדושים שחדש מעצמו ונמוקו עמו.
 וכב"ר נפתחו השמים ונדפס לשעבר, והן היום אייקר תלמודא ואינו
 בנמצא כלל ועיקר וכו'

(מנוסח השער במהדורת ליורנו תקנ"ב)

ומאז ועד עתה לא היה בנמצא וכעת יצא לאור בהידור רב
 ובהגהה עפ"י המהדורות הקודמות

על ידי

קרן הוצאת כל ספרי "כנסת הגדולה"

ירושלים, תשכ"ו

ז"ל נ"ל נכ"ל א"ת - (יא)

בז"ל נ"ל נכ"ל א"ת - (יא)

2

ר"ב וגם אין אומרים בו תחנונים בכל יום שאין בו נפילת אפים אין אומרים תחנונים ומה שכתב דבתפלת המנחה של ט"ב נופלים על פניהם מנהגינו שאין נפילת לא במנחת ט"ב ולא במנחת ערב ט"ב משום דאיקרי מועד ומנהגינו דכל יום שאין נופלים על פניהם אין נופלים גם כן במנחה שלפניו ומה שכתב דבר"ה לפניו ולאחריו מותר וולתי במנחה שלפניו אנו נוהגים שבערב ר"ה אין נפילת אפים לא בשחרית ולא במנחה ומה שכתב בעי"ה שחרית ומנחה אין נופלים על פניהם כך הוא מנהגינו שלא כדברי הרד"א ז"ל שכתב דבשחרית נופלים על פניהם.

7 דף נ"ב עמוד א' שטה כ"ג ביום החופה אינן נופלים על פניהם בבית הכנסת ישיש בו חתן וכו'. נ"ב אמר המאסף נהגו שלא ליפול על פניהם בתוך ז' לחתן כשהחתן בבית הכנסת וראיתי פה תיר"א יע"א נוהגין שלא ליפול ביום ו' שהוא שמיני לחופתו ולא מצאתי בזה שום טעם ואולי סוברים דשבעת ימי המשתה אינם כשבעת ימי האבל דמקצת יום ז' ככולו אלא ז' ימים שלמים מעת לעת בעינן ולפעמים אין החתן נכנס לחופה ביום ו' עד לערב ומשם נשתרבו המנהג שלא ליפול אף ביום ו' שהוא שמיני לחופתו עוד ראיתי נוהגים פה תיר"א שאפי' שהחתן אינו נכנס לחופה עד לערב אין נופלין על פניהם בשחר והיה קשה עלי מנהג זה ורציתי לבטלו עד שמצאתיו מפורש בכתבי מהר"ר ישראל סי' פ"א.

7 שטה כ"ו ביום המילה אין נופלין על פניהם בכנסת ששם המילה וכו'. נ"ב וכל שאין שם המילה אלא בבית אחר נופלין על פניהם פסקים וכתבים סי' פ"א ומנהג קושטנדינא וכל המקומות שראיתי שאפי' שהמילה בבית אחר אין נופלים על פניהם בבית הכנסת שהתפלל שם בעל הברית.

טור סימן קל"ג

דף צ"ב עמוד שני שטה א' ואומר עלינו לשבח וכו'. נ"ב בענין קריאתו עיין בספר שתי ידות באצבע דרך היים דף ק"ח עמוד שני וכתב רש"ל ז"ל בתשובה סי' ס"ד ואין לומר אלא ומושב יקרו כמו שכתב הטור ז"ל.

שטה ה' ונפטרין לבתייהם לשלום וכו'. נ"ב ביציאתו מבית הכנסת אני נוהג לומר אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך ואני נוהג לישב מעט וכשאני קם לצאת מבית הכנסת משתחוה אני פני בהיכל ואומר כי כל העמים ילכו וכו' וביציאתי מבית הכנסת חוזר אני ומשתחוה ואומר ה' נחני בצדקתך למען שוררי הישר לפני דרכך רש"ל ז"ל בתשובה סי' ס"ד. שטה ז' ובכל זמן וזמן משנים המזמור כפי ענינו וכו'. נ"ב ואולם בכל יום שיש בו קרבן מוסף השליח צבור שלנו אומר השיר של היום קודם הוצאת ס"ת ואחר המוסף אומר השיר המיוחד לקרבן המוסף הרמ"ע מפאנו ז"ל סי' כ"ה. שטה נ"ג אלא שאין מכניסין מי רגלים בעזרה מפני הכבוד וכו'. נ"ב ואעפ"י כן השמיענו התנא שמי רגלים יפין לה לומר שהמפטם במשקלה ממש להריח בה חייב כרת אעפ"י ששרה במי רגלים שהרי מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין וכו' אי נמי שלא יבא מפטם בקי ויאמר והלא מי רגלי' יפין לה נאמר לו כבר קדמך התנא הרדב"ז חלק ראשון סי' ל"ה.

שטה כ"ד ואומר השיר שהיו הלויים אומרים במקדש וכו'. נ"ב אני מנעתי במקומי לחזן שהיה אומר המשנה שבסוף תמיד השיר שהיו הלויים אומרים וכו' אלא שיאמר המזמור לבד. שטה ל"א אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא וכו'. נ"ב אנו שנוהגים לומר עלינו לשבח קודם קדיש טוב שלא לאמרו רש"ל ז"ל בתשובה סימן ס"ד.

דף צ"ג עמוד ראשון שטה א' וכן בערב לאחר שיגמרו תפלת ערב' נוהגין לומר פטום הקטורת וכו'. נ"ב בעל שתי ידות באצבע עבודת מקדש דף נ"ה עמוד שני הקשה עליו דבב"ה לא היו אומרי' פטום הקטרת בלילה לפי שהקטרת פסול אחר הדלקת המנורה.

באותה שטה ואומר קדיש עד עושה שלום וכו'. נ"ב ונוהגין לומר אחר קדיש בתרא על ישראל ועל רבנן ונקרא קדיש דרבנן ואין אומרים אותו על מזמורים אלא דוקא על אגדה משפטי שמואל סי' קל"ג. שטה ד' וזה לא היה מצותו אלא בבקר וכו'. נ"ב פי' דבבקר מעכב ובערב אינו מעכב הרם

אלשי"ך ז"ל סימן ג עבודת מקדש הסכ השירים בבית המק כ"ה כתב דפשיט אותו גם בערב והר פעם אחת נשתהו בשיר ע"כ.

דף צ"ב ע"ג שט נ"ב ה"ג ולא גרס הרדב"ז ח"א סי' מ עמוד ד' שטה נ דשבועות כתבו בזו ז"ל סי' קי"ח ובהר שטה מ"ב כתב ז"ל שאין לומר פט וכו'. נ"ב וכן היה רש"ל בתשובה סי' דף צ"ג עמוד א' טוב שכבר התפללו הכנסת יהיו דברי הו מפאנו כתוב בסי' ו ברכו כלל הכי נמי

טור

דף צ"ג ע"א שג עליהם וכו'. נ"ב ה יפרעו לראובן אינו לכל דבר שבמנין ה מי שאינו יודע ל האותיות אינו מן ח"ב סי' י"ג. שטה כ"ב מקום וכו'. נ"ב לא קראו הבאה הסדר שעבר לקוטי מהר"י ז"ל

ג. מהר"י אבנה צ"ש ספר צרכות לצור החיים עמוד יח; ריקנטי פרשת קרח [ג, ט].
 ד. שגלי הלקט [ח] [סמן ז].

[סימן קסח] צ"ש מהר"י מולין דאפילו יחיד שהוא עומד חוץ לביט הכנסת יכול ליפול תחנן עם הצבור, דמחיה של צרול אינה מפסקת, [ע"כ]. ונראה דלענין (י) כיסוי פנים קאמר, עכ"ל [דרכי משה]. משמע דוקא בשעה שהצבור (י) אומרים תחנן אומר עמהם, (י) ועיין סימן נ"ה סעיף כ', והוא הדין כאן: ט קרוב צ"ב. וצ"ק"ט פרשת קרח [נט, ג] כתב להאריך בסליחות עד נכון היום ואז יפלו על פניהם, עכ"ל. ומנהג זה לא יתכן בערב ראש השנה, עיין סימן (ס) תקפ"א [סעיף ג ו"ק יא].

ג. אין נפילת אפים (ח) (ט) בליחה ובלילי אשמורות נוהגים ליפול על פניהם שהוא ט קרוב ליום: ד [ח] נהגו שלא ליפול על פניהם (ט) לא י בבית (י) האבל (ט) ולא בבית החתן ולא בבית

אינה מפסקת צין ישראל לאציהם שצמשים, (י) וכל שכן כשמחפליין צמנין צנית (י) בשעה זו ואין להם ספר תורה דיש שם נפילת אפים, כן נראה לי: (ח) בליחה, כי נפילת אפים רמז למדת הלילה כו', כן כתב צ"י [ד"ה כתב רמב"ם] צ"ש מהר"י אבנה. ונראה שאין לתמוך לזה כל זמן שאין ודאי לילה אלא צין השמשות, דלא גרע מליל אשמורת שהוא קרוב ליום: (ט) לא בבית האבל, הטעם צ"י [ד"ה ח"ל שגלי הלקט] משם שגלי [ה] לקט [סימן ז] משום דכתיב [ה]

עשרת זקנים

ג] נהגו שלא ליפול על פניהם לא בבית האבל כו'. אפילו כשיש שם ספר תורה, ועוד יש טעם משום כדי שלא לעורר ולהגביר מרת הדין, [ולטעם ס"ד]. ולפי זה אומרים סליחות בבית באבל אבל לא וידוין ותחינות:

וראה לי דלס נמשכה תפלת מנחה עד הלילה לכולי עלמא אין נופלין, דתחלת הלילה תגזרת הדינין, מה שאין כן אחר תחלת הלילה, ונראה לי לדלג אצטו מלכנו כדי ליפול מצדו יוס: י בבית האבל. אין אומרים שם (י) תחינה (י) ולמנחת (שיר) [ושיר] מומור (צ"י יו"ד סוף סימן שצ"ג ד"ה כתב הל' זו בשם כל זו סימן קיד פ"ב פה, ט). וכן נוהגין בקושטנטניא. אבל ואני (י) זאת צריתי אומר (כנסת הגדולה הגה"ט). ואין אומרים שם הלל, אפילו צמנוכה (מהר"ל הלכות תנוכה עמוד מט, מעגלי דק מ"א עיני מטעם מה, ג) אבל התיא [סימן סח] כתב דדוקא בראש חדש אין אומרים הלל, שאינו אלא מנהג, אבל צמנוכה אומרים. ו"ל הרוקח [סימן טו], אין אומרים הלל דהוי דבר שמחה, ומה דעשרה שפירשו מן הצבור כיחידים דמי, עכ"ל. משמע דצמנוכה אומרים, דהא יחיד גומר זו לכולי עלמא, ועיין מה שכתב [סוף] סימן תרצ"א בטור דכל עשרה (י) מיקרי ציבור, ולכן נראה לי דצמנוכה טוב שיקרא

הפכתי חייסם לאבל, ע"כ. ואם כן כל ו' קאמר, דהא מדמיין לחג ויזינו ו' ימי החג, ומצוה שם שגם שאר יודיו ותחנותיו אין אומרים שם, ומכל מקום נראה לי לחלק, דנפילת אפים לא יאמרו אפילו האחרים כלל, הן צמית האבל הן אחר שיצאו, דכבר מוכח ריש הסימן דצ"ק לומר תפלת מנחה, אבל שאר תחנותיו כגון והוא רחום, ודאי האחרים המתפללים יאמרוהו צמית אחר שיצאו משם לצמית, ולמה יהיו פטורים מזה (י) והא חוצה גברא צמיתו שקבעטם בכל שני וחמישי כמו שכתב צמיתו קל"ד [סעיף א], כן נראה לי: (י) ו"א בבית החתן, וזה נראה דאפילו יוצא אחר"כ לצמיתו אין צריך לומר תחנותיו כגון והוא רחום, כיון שהיה צמית הכנסת בשעת התפלה וחלה עליו השמחה, וכן צמילה, מה שאין כן צמית האבל שזכרנו [ס"ק ט], ששם אין הטעם משום שחל עליו צער של האבל, דגם האבל עצמו אין פטור משום צער אלא שמדת הדין שולט עליו ואין ראוי להתעורר אז נפילת אפים שרומז למדת הדין ג"כ, כמו שכתב בצ"ש [סעיף ד], ועל כן גם האחרים

לא יעוררו שם מדת הדין, אבל אחר שיצאו חייבים. אלא דלפי מה רחום הוא כן, דהא אומרים אותו צין י"ח לתחנן, א"כ כיון דלא ומה שכתב רמ"א דדוקא ציום חופסו, כן כתב צ"י [ד"ה ח"ל שגלי הלקט] צ"ש שגלי [ה] לקט [סימן ז] ו"א ותמיא לי דהא כל ו' ימי משתה מיקרי מועד גבי חתן כמו שכתב [צ"י] בשם ריב"א [מוצה צמיתו מנילה רמז חתן] ריש סימן [קל"ב] [קלה], ולמה יאמרו תחנן בשאר ימי המשחה כשיש שם החתן, דהא בראש חדש שאין נופלים הוא משום דקרוי מועד כמו שכתב צ"י [באן] צ"ש שגלי [ה] לקט [סס] עצמו, וכאן כל ו' ימי משתה קרוי מועד. על כן נראה לי דכל ו' ימי משתה לא יבוא החתן לצמית הכנסת מטעם זה, שלא ימועו

הגהות והערות

כזו בדפוסים ראשונים בש"ע שם כתוב ובלבד שלא יפסקו כמו [נ"א] גוי [שאלוניקי ש"כ]... ונדפ"א שני מירלח הנוצר וכתבו עכו"ם, וכתב שם המ"א ס"ק טו ח"ל: נראה לי שר"ל שלא יהא עונתו אלוים מפסקת, אבל עובד עובד אלוים אינו מפסקת:

לא יעוררו שם מדת הדין, אבל אחר שיצאו חייבים. אלא דלפי מה רחום הוא כן, דהא אומרים אותו צין י"ח לתחנן, א"כ כיון דלא ומה שכתב רמ"א דדוקא ציום חופסו, כן כתב צ"י [ד"ה ח"ל שגלי הלקט] צ"ש שגלי [ה] לקט [סימן ז] ו"א ותמיא לי דהא כל ו' ימי משתה מיקרי מועד גבי חתן כמו שכתב [צ"י] בשם ריב"א [מוצה צמיתו מנילה רמז חתן] ריש סימן [קל"ב] [קלה], ולמה יאמרו תחנן בשאר ימי המשחה כשיש שם החתן, דהא בראש חדש שאין נופלים הוא משום דקרוי מועד כמו שכתב צ"י [באן] צ"ש שגלי [ה] לקט [סס] עצמו, וכאן כל ו' ימי משתה קרוי מועד. על כן נראה לי דכל ו' ימי משתה לא יבוא החתן לצמית הכנסת מטעם זה, שלא ימועו

הפכתי חייסם לאבל, ע"כ. ואם כן כל ו' קאמר, דהא מדמיין לחג ויזינו ו' ימי החג, ומצוה שם שגם שאר יודיו ותחנותיו אין אומרים שם, ומכל מקום נראה לי לחלק, דנפילת אפים לא יאמרו אפילו האחרים כלל, הן צמית האבל הן אחר שיצאו, דכבר מוכח ריש הסימן דצ"ק לומר תפלת מנחה, אבל שאר תחנותיו כגון והוא רחום, ודאי האחרים המתפללים יאמרוהו צמית אחר שיצאו משם לצמית, ולמה יהיו פטורים מזה (י) והא חוצה גברא צמיתו שקבעטם בכל שני וחמישי כמו שכתב צמיתו קל"ד [סעיף א], כן נראה לי: (י) ו"א בבית החתן, וזה נראה דאפילו יוצא אחר"כ לצמיתו אין צריך לומר תחנותיו כגון והוא רחום, כיון שהיה צמית הכנסת בשעת התפלה וחלה עליו השמחה, וכן צמילה, מה שאין כן צמית האבל שזכרנו [ס"ק ט], ששם אין הטעם משום שחל עליו צער של האבל, דגם האבל עצמו אין פטור משום צער אלא שמדת הדין שולט עליו ואין ראוי להתעורר אז נפילת אפים שרומז למדת הדין ג"כ, כמו שכתב בצ"ש [סעיף ד], ועל כן גם האחרים

לא יעוררו שם מדת הדין, אבל אחר שיצאו חייבים. אלא דלפי מה רחום הוא כן, דהא אומרים אותו צין י"ח לתחנן, א"כ כיון דלא ומה שכתב רמ"א דדוקא ציום חופסו, כן כתב צ"י [ד"ה ח"ל שגלי הלקט] צ"ש שגלי [ה] לקט [סימן ז] ו"א ותמיא לי דהא כל ו' ימי משתה מיקרי מועד גבי חתן כמו שכתב [צ"י] בשם ריב"א [מוצה צמיתו מנילה רמז חתן] ריש סימן [קל"ב] [קלה], ולמה יאמרו תחנן בשאר ימי המשחה כשיש שם החתן, דהא בראש חדש שאין נופלים הוא משום דקרוי מועד כמו שכתב צ"י [באן] צ"ש שגלי [ה] לקט [סס] עצמו, וכאן כל ו' ימי משתה קרוי מועד. על כן נראה לי דכל ו' ימי משתה לא יבוא החתן לצמית הכנסת מטעם זה, שלא ימועו

שערי תשובה

(י) האבל, עיין באר היטב. מה שכתב בשם הט"ו ביר"ד. ועיין בספר פרי האדמה [ח"א רמב"ם חפילה ה, טו] ובברכי יוסף [אות ג] דמנהג ירושלים שלא לומר תחנותים בבית המ"א אף שאין שם אבל, ע"ש. ומה שכתב [באר היטב] בשיירי כנסת הגדולה יתום כו', לא ידעתי מה שאיטה הכא, ושם מייירי לענין מילה שאף שמת אביו קודם שנוולד מכל מקום כשמלין אותו אין אומרים תחנן, ע"ש. ועיין באשל אברהם [אוצר מפרשים ס"ק ב] בשם תשובת מהר"ש [תורת חיים] כשאין אבי הבן בעיר, ועיין שם שכתב שאף שאין מלין בבית הכנסת כי אם בבית אבי הבן, כיון שהקרובים הולכים לבית הכנסת ומתפללים שם אין נפילת אפים, ע"ש. והיינו כמנהג הכנסת הגדולה שכתב [באר היטב] לקמן ס"ק י"ב. ועיין באר יעקב [סימן קלא סעיף ד] שיש מקומות נוהגין כשיש מילה בבית הכנסת אשר שם הרוב העיר, והוא הישינה משאר בית הכנסת שבעיר, אין אומרים תחנן בכל בית הכנסת שבעיר. ודוקא כשהם מתפללין בשוה עם בית הכנסת הגדולה ולא קודם להם או אחריהם. וכתב הוא ז"ל דהוא הדין יחיד שמתפלל בביתו בשעה שהצבור מתפללין אין צריך לומר תחנן, וכל שכן הוא דהוא גרר אחר הצבור. ועיין סימן רס"ג [סעיף יב] לענין קבלת שבת. ועיין בורע יעקב סימן מ"ג. ועיין בליחה רבה [ס"ק ז] שבפראג נוהגין כשיש מילה בבית הכנסת ישינה וחודשה שאין אומרים בשאר בית

(ט) בליחה. ואם נמשכה מנחה עד הלילה ממש, אין נופלים, [מ"א ס"ק ט]. ועיין השמשות מומר, ט"ו [ס"ק ח]: (י) האבל, ר"ל, דאין אומרים שם תחינה כלל. גם אין אומרים למנחת [ו] שיר מומור, אבל זאת צריתי אומר. ואין אומרים שם הלל אפילו צמנוכה, מהיר"ל. אבל התיא כתב דדוקא בראש חדש אין אומרים הלל, שאינו אלא מנהג, אבל צמנוכה אומרים. וכתב המ"א [ס"ק ז] דצמנוכה טוב שיקרא כל אחד הלל צמיתו, וכן כתב [מ"הר"ן]. ועיין בט"ו דס"ק ט' כתב דהוא רחום שאומרים בשני וחמישי צריכין האחרים המתפללים שם שיאמרוהו צמית אחר שיצאו משם, אבל רחום ותנון לא יאמרוהו כלל אפילו צמית, ע"ש הטעם. ובס"ק שאתר זה כתב דאפילו והוא רחום לא יאמרוהו אחר"כ צמית, כיון דלא שייך לאומרו צמיתו, ע"ש. וביו"ד סימן שצ"ו [ס"ק ז] כתב קמס בשם הרוקח [סימן שצו] שאתר גמר תפלה אומרים תחנן, ע"ש, ולא קא מפליג צין רחום ותנון לצין והוא רחום, ו"ע. ובצ"ח הטיב אשר לפני כתב צוה [ה] לשון, ונראה מדבריו דגם צמית האבל אין צריך לומר אחר"כ, כיון שלא אמרו צמיתו, עכ"ל. ולא ידעתי מה נראה מדבריו שייך הכא. גם נראה דאשתמטתיה מזה שכתב הט"ו ציו"ד בשם הרוקח כמו שכתבתי, ועיין שם ס"ק (א) [ד' ד] מה שכתבתי שם. כל כתב בשיירי כנסת הגדולה [הגני"א אות יח] דלף צמית שמת אביו קודם שנוולד אין אומרים תחנן

הפכתי חייסם לאבל, ע"כ. ואם נמשכה מנחה עד הלילה ממש, אין נופלים, [מ"א ס"ק ט]. ועיין השמשות מומר, ט"ו [ס"ק ח]: (י) האבל, ר"ל, דאין אומרים שם תחינה כלל. גם אין אומרים למנחת [ו] שיר מומור, אבל זאת צריתי אומר. ואין אומרים שם הלל אפילו צמנוכה, מהיר"ל. אבל התיא כתב דדוקא בראש חדש אין אומרים הלל, שאינו אלא מנהג, אבל צמנוכה אומרים. וכתב המ"א [ס"ק ז] דצמנוכה טוב שיקרא כל אחד הלל צמיתו, וכן כתב [מ"הר"ן]. ועיין בט"ו דס"ק ט' כתב דהוא רחום שאומרים בשני וחמישי צריכין האחרים המתפללים שם שיאמרוהו צמית אחר שיצאו משם, אבל רחום ותנון לא יאמרוהו כלל אפילו צמית, ע"ש הטעם. ובס"ק שאתר זה כתב דאפילו והוא רחום לא יאמרוהו אחר"כ צמית, כיון דלא שייך לאומרו צמיתו, ע"ש. וביו"ד סימן שצ"ו [ס"ק ז] כתב קמס בשם הרוקח [סימן שצו] שאתר גמר תפלה אומרים תחנן, ע"ש, ולא קא מפליג צין רחום ותנון לצין והוא רחום, ו"ע. ובצ"ח הטיב אשר לפני כתב צוה [ה] לשון, ונראה מדבריו דגם צמית האבל אין צריך לומר אחר"כ, כיון שלא אמרו צמיתו, עכ"ל. ולא ידעתי מה נראה מדבריו שייך הכא. גם נראה דאשתמטתיה מזה שכתב הט"ו ציו"ד בשם הרוקח כמו שכתבתי, ועיין שם ס"ק (א) [ד' ד] מה שכתבתי שם. כל כתב בשיירי כנסת הגדולה [הגני"א אות יח] דלף צמית שמת אביו קודם שנוולד אין אומרים תחנן

לא יעוררו שם מדת הדין, אבל אחר שיצאו חייבים. אלא דלפי מה רחום הוא כן, דהא אומרים אותו צין י"ח לתחנן, א"כ כיון דלא ומה שכתב רמ"א דדוקא ציום חופסו, כן כתב צ"י [ד"ה ח"ל שגלי הלקט] צ"ש שגלי [ה] לקט [סימן ז] ו"א ותמיא לי דהא כל ו' ימי משתה מיקרי מועד גבי חתן כמו שכתב [צ"י] בשם ריב"א [מוצה צמיתו מנילה רמז חתן] ריש סימן [קל"ב] [קלה], ולמה יאמרו תחנן בשאר ימי המשחה כשיש שם החתן, דהא בראש חדש שאין נופלים הוא משום דקרוי מועד כמו שכתב צ"י [באן] צ"ש שגלי [ה] לקט [סס] עצמו, וכאן כל ו' ימי משתה קרוי מועד. על כן נראה לי דכל ו' ימי משתה לא יבוא החתן לצמית הכנסת מטעם זה, שלא ימועו

ביאור הגר"א

[ח] [סעיף ד] נהגו כו'. דאתקש לחג בפרק ג' דמועד קטן ט"ו ב': [ט] ו"א כו'. דאתקש ג"כ לדרגל, כמו שכתוב בפרק א' דמועד קטן [ו, ה] ובפרק א'

כתיב בשיירי כנסת הגדולה סימן קכ"ח צמיתו ב' א' ו"א: [ט] ו"א כו'. דאתקש ג"כ לדרגל, כמו שכתוב בפרק א' דמועד קטן [ו, ה] ובפרק א'

כתיב בשיירי כנסת הגדולה סימן קכ"ח צמיתו ב' א' ו"א: [ט] ו"א כו'. דאתקש ג"כ לדרגל, כמו שכתוב בפרק א' דמועד קטן [ו, ה] ובפרק א'

כתיב בשיירי כנסת הגדולה סימן קכ"ח צמיתו ב' א' ו"א: [ט] ו"א כו'. דאתקש ג"כ לדרגל, כמו שכתוב בפרק א' דמועד קטן [ו, ה] ובפרק א'

הגהות רעק"א

(ב) [מ"א ס"ק י] וצמנוכה ושיירי מומור. ונראה כהניס יש שאומרים אותו צמית האבל, ויש שאין אומרים אותו. ומסתברא שאין גזון לאומרו, שהרי אכל וחשפה בלח הוקפו זה לזה, ונמשעה בלח שחרימ אין אומרים אותו, תניא סימן ס"ח. וכן

כתיב בשיירי כנסת הגדולה סימן קכ"ח צמיתו ב' א' ו"א: [ט] ו"א כו'. דאתקש ג"כ לדרגל, כמו שכתוב בפרק א' דמועד קטן [ו, ה] ובפרק א'

כתיב בשיירי כנסת הגדולה סימן קכ"ח צמיתו ב' א' ו"א: [ט] ו"א כו'. דאתקש ג"כ לדרגל, כמו שכתוב בפרק א' דמועד קטן [ו, ה] ובפרק א'

כתיב בשיירי כנסת הגדולה סימן קכ"ח צמיתו ב' א' ו"א: [ט] ו"א כו'. דאתקש ג"כ לדרגל, כמו שכתוב בפרק א' דמועד קטן [ו, ה] ובפרק א'

לבושי שרד

זה חור זו הט"ו וספק דאין צריך לומר והוא רחום גם צמיתו: (י) שם ס"ק

כתיב בשיירי כנסת הגדולה סימן קכ"ח צמיתו ב' א' ו"א: [ט] ו"א כו'. דאתקש ג"כ לדרגל, כמו שכתוב בפרק א' דמועד קטן [ו, ה] ובפרק א'

כתיב בשיירי כנסת הגדולה סימן קכ"ח צמיתו ב' א' ו"א: [ט] ו"א כו'. דאתקש ג"כ לדרגל, כמו שכתוב בפרק א' דמועד קטן [ו, ה] ובפרק א'

כתיב בשיירי כנסת הגדולה סימן קכ"ח צמיתו ב' א' ו"א: [ט] ו"א כו'. דאתקש ג"כ לדרגל, כמו שכתוב בפרק א' דמועד קטן [ו, ה] ובפרק א'

הוצאת מפרש שבת זכרון האלף
 חבון יורא

← שם נשם ר' יצחקן
 גר יהודה:
 בית יוסף ג"ה כמג
 הוקם:
 שגלי הלקט סימן
 ל:
 * שם נשם גאון:

ציונים לרמ"א

פסקי מהרא"י (מחומת
 דפן ח"ט) סימן פ"א
 דרכי משה אות ג שכן המנהג
 צ"ל: (מ) דרכי משה שם
 משמעות] הגהות
 יומטיות פרק ה'
 והלכות חפלה (אות ט):
 (ד) דרכי משה שם:
 (ה) מנהגים (מנהג כל השנה
 מוד קסו, שגלי הלקט טס):
 פ* דרכי משה שם:

עטרת זקנים

[* וביום המילה אין
 זומרים והגון דווקא
 שחרית. ויש אומרים שאין
 זומרים אף במנחה כ"ס
 אף הסימן, נשם
 זהרש"ל (ל) דהיינו אצל
 זינוק הנימול, וכן נוהגין
 בק"ק בריסק דליטא, ונ"ס
 אצל אצל החתן אין
 זומרים כל היום (דרכי משה
 אות ג ממשמעות הגהות
 זיימן פרק ה' מהלכות
 חפלה אות ט):

הגהות והערות

[ד] עיין מהרש"ל נגהות
 הטור י"ד סוף סימן רס"ב:
 [ז] שם מירי לענין
 פיוטים בחפילה, אמנם
 נהומם הדשן שם מירי
 לענין פיוטים בנכרות קריאה
 שמו, וא"כ יזמר מן הראוי
 לענין לסימן סח:
 [ח] בהגהותיו (כח"י) על
 ערך לחם למהריק"ש, הובאו
 דרכיו בנכרי יוסף אות ה.
 אמנם יש כאן שגיטה,
 דמהרי"י למת הוי"ט כן
 מדברי שגלי הלקט (סימן ל),
 והנכרי יוסף הוי"ט מדברי
 הלכות, ולא כמו שהעתיק
 כאן. עיין בנכרי יוסף בלוקין:
 [ט] עיין סימן חרי"ב
 [סגה]: [עיינו ב"א]
 [ח] עיין תמים דעים
 להראב"ד סוף סימן קט
 וז"ל: וכמו מנהגי חפלות
 בנכסיות שכולם נכוחות...
 הללו אומרים והוא רחום
 ברכת יוצר והללו אין
 אומרים. ועיין לעיל ב"י סוף
 סימן נ"ט שם המנהג, ונשמך
 המאור שם:

כל אחד הלל בנימו, וכן מנאמי כתוב נשם מהר"ן: **7** יא אין
 המילה בבית הכנסת. וכל שכן שאם חל נשמת שאין אומרים
 פיוטים, דבקל דמינן להו (מהר"א) מחומת הדשן ח"ב סימן פא). ומשמע
 שם דבזמן הקרירות שמלין ציית אחר אומרים תחנון ציית הכנסת,
 וז"ע. ובכנסת הגדולה (הגב"י) כתב
 שמנהג כל המקומות שאפילו
 המילה ציית אחר אין נופלין ציית
 הכנסת שמתפלל שם צעל הצריית.
 כתב צהגהות מנהגים הלכות שנת
 [עמוד כו אות מד] במילה אין אומרים
 אב הרחמים, ולמנחה אומרים
 דקדקת, אף על פי שיש מקומות
 שאין עושין עבודה אלא צלילה:
יב במנחה. וצ"ח (סוף הסימן) כתב
 דהורה רש"י ז"ל שאין אומרים
 כשמתפללין אצל המינוק, וכן נוהגין
 בצריסק דליטא, וצהגהות
 מיימוניות (חפילה ה אות ט) איירי
 כשאין מתפללין אצל המינוק, עכ"ל.
 והא לך שזון הגהות מיימוניות, אין
 נפילת אפים בחפלה יוצר שציוס
 המילה, וכן ציוס הנישואין במקום
 שהחתן מתפלל שם, עכ"ל. מדנקט בחתן ציוס הנישואין וצמילה בחפלה יוצר, משמע דצמנחה נופלין אף שמתפללין אצל המינוק,
 דאם לא כן הוה ליה למיתני חדא צנא ציוס הנישואין וציוס המילה אצל המינוק והחתן. ומכל מקום (היכא) [היכין] דנהוג נהוג.
 וכתב מהר"א (מחומת הדשן ח"ב סימן פ) וצריינו"ס נוהגים החתנים לצאת מצית הכנסת ציוס ה' קודם ראה כדי שיוכלו הקהל לומר
 תחנה, וכל שכן ציוס ו' שהוא עיקר החופה (דרכי משה אות ג). וגם צמדינות אלו נוהגים שלא ליכנס ציית הכנסת יום או יומים
 קודם החופה, ואולי הוא מהאי טעמא. ומיהו אס נכנס אומרים תחנון, מלבד ציוס החופה כמו שכתב רמ"א פה. יש נוהגין שלא
 ליפול כל ז' כשהחתן ציית הכנסת, ואפילו ציוס ו' שהוא ח' לחופתו אין נופלין, כיון שהיתה החופה סמוך לערב (כנסת הגדולה
 הגב"י): **יג** בשחרית. כמדומה שסדר שעל והוא רחום דקודם (ע"י) צרכו קאמר. וליטא, (ע"י) דעל והוא רחום שלפני תחנון קאמר, שמנהג
 פשוט בכל מקום לאמר, כמו שכתב סימן קל"ד (מסעף א), וז"ע: **יד** שרא ציפור. בני אוסטריין נוהגין שאין אוכלין קטניות צימים
 שאין נופלין, משום דדמי לאצילות המתגלגל (מהר"ל לקוטים עמוד מרד): **טו** בחמשה עשר באב. איחא צנצא צמחא דף קכ"א
 הרבה טעמים שהיה יום טוב גדול בזמן המקדש: **טז** בחמשה עשר בשבט. ראש השנה לאילנות. ונהגין האשכנזים להרבות צמיני
 פירות של אילנות (תיקון יששכר דף ס"ב ציפור קציעות השנים חודש שנת, כנסת הגדולה הגב"י): **יז** ב"ג בעומר. מעשה צמחא שנהג
 כל ימיו לומר נחם צבונה ירושלים, ואמרו בל"ג בעומר ונענש על זה מפני שהוא יום טוב (כוונת האר"י ג, א; שער הכוונות ענין ספירת
 העומר דרוש יב ד"ה ענין מנהג):

הבנסת (י) ביום מילה ולא כשיש שם (ע"י) חתן: הגה
 (ז) דווקא שהמילה או החתן צמחו ציית הכנסת אבל אס יא אין
 (יב) המילה ציית הכנסת אף על פי שהיא ציית הכנסת האחרת
 (יג) אומרים תחנון: (יד) וציוס המילה אין אומרים תחנון
(יא) דווקא שחרית שמלין או המינוק אבל יב צמנחה אף על
 פי שמתפללין אצל המינוק הנימול אומרים (ט) תחנון מה שאין
 כן (ע"י) בחתן שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אצל החתן
 ולא מקרי חתן אלא ציוס שכתב (י) לחופה:
ה אס חלה מילה (ט) בחענית צבור
(יב) מתפללים סליחות ואומרים וידוי ואין נופלים על פניהם ואין אומרים
 והוא רחום: הגה יג ששחרית אפילו במקום שנהגים לאומר (ט) בלא זה:
ו (יב) נהגו יד שלא ליפול על פניהם טו (י) בחמשה עשר באב (ג) ולא טז (י) בחמשה
 עשר בשבט וי (י) ולא בראש חדש (ט) ולא במנחה שלפניו ולא בחנוכה ויש אוסרים
 גם במנחה שלפניו: [הגה] (י) וכן נוהגין: (י) בפורים אין נופלים על פניהם: הגה יז (ט) בל"ג
 בעומר אין נופלין (י) בערב יום כיפור אין נופלים (י) וכן ערב ראש השנה אפילו שחרית:

הבנסת (י) ביום מילה ולא כשיש שם (ע"י) חתן: הגה
 (ז) דווקא שהמילה או החתן צמחו ציית הכנסת אבל אס יא אין
 (יב) המילה ציית הכנסת אף על פי שהיא ציית הכנסת האחרת
 (יג) אומרים תחנון: (יד) וציוס המילה אין אומרים תחנון
(יא) דווקא שחרית שמלין או המינוק אבל יב צמנחה אף על
 פי שמתפללין אצל המינוק הנימול אומרים (ט) תחנון מה שאין
 כן (ע"י) בחתן שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אצל החתן
 ולא מקרי חתן אלא ציוס שכתב (י) לחופה:
ה אס חלה מילה (ט) בחענית צבור
(יב) מתפללים סליחות ואומרים וידוי ואין נופלים על פניהם ואין אומרים
 והוא רחום: הגה יג ששחרית אפילו במקום שנהגים לאומר (ט) בלא זה:
ו (יב) נהגו יד שלא ליפול על פניהם טו (י) בחמשה עשר באב (ג) ולא טז (י) בחמשה
 עשר בשבט וי (י) ולא בראש חדש (ט) ולא במנחה שלפניו ולא בחנוכה ויש אוסרים
 גם במנחה שלפניו: [הגה] (י) וכן נוהגין: (י) בפורים אין נופלים על פניהם: הגה יז (ט) בל"ג
 בעומר אין נופלין (י) בערב יום כיפור אין נופלים (י) וכן ערב ראש השנה אפילו שחרית:

הבנסת (י) ביום מילה ולא כשיש שם (ע"י) חתן: הגה
 (ז) דווקא שהמילה או החתן צמחו ציית הכנסת אבל אס יא אין
 (יב) המילה ציית הכנסת אף על פי שהיא ציית הכנסת האחרת
 (יג) אומרים תחנון: (יד) וציוס המילה אין אומרים תחנון
(יא) דווקא שחרית שמלין או המינוק אבל יב צמנחה אף על
 פי שמתפללין אצל המינוק הנימול אומרים (ט) תחנון מה שאין
 כן (ע"י) בחתן שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אצל החתן
 ולא מקרי חתן אלא ציוס שכתב (י) לחופה:
ה אס חלה מילה (ט) בחענית צבור
(יב) מתפללים סליחות ואומרים וידוי ואין נופלים על פניהם ואין אומרים
 והוא רחום: הגה יג ששחרית אפילו במקום שנהגים לאומר (ט) בלא זה:
ו (יב) נהגו יד שלא ליפול על פניהם טו (י) בחמשה עשר באב (ג) ולא טז (י) בחמשה
 עשר בשבט וי (י) ולא בראש חדש (ט) ולא במנחה שלפניו ולא בחנוכה ויש אוסרים
 גם במנחה שלפניו: [הגה] (י) וכן נוהגין: (י) בפורים אין נופלים על פניהם: הגה יז (ט) בל"ג
 בעומר אין נופלין (י) בערב יום כיפור אין נופלים (י) וכן ערב ראש השנה אפילו שחרית:

ערך לחם למהריק"ש

ב"י ד ביום מילה וכו'. בשחרית דמן הסתם ציית הכנסת נעשים, וכשאין המינוק נימול צמחו ציית הכנסת לא נעדין ולא שנקיין מירי נעצל המילה: בסוף וז"ל כשיש
 שם חתן. וכשמפלל החתן ציית היסוד שהצבור מתפללין שם, נראה לי דלא נשיב ציית החתן לנעול נפילת אפים, שאין לו שום רשיון ציית חתנו אס לא שהשאל צייתו לצבור
 להתפלל בו בכל עת שירצה בלי שום רשות ממנו, ועיין סימן (ש"ד) [קנב] [נסעף טו]: ב"י ו בראש [נהגו]. עיין סימן תקנ"ט דין א' וסימן תל"ג [ערך לחם] על דין צ'
 וסימן רל"ב דין ה' [ע"י]: וז"ל במנחה שאפילו ביום, ומדנקט לשון יסוד משמע דלראש חדש קאלי, ובסימן תקנ"ט [ע"י] נראה דקאלי אכולהו, ועיין שם כחלל משעה צמח
 בלחם בשנת: בסוף בפורים אין נופלים על פניהם כו'. ולא ל"ג לעומר ולא צ"ד בצייר מפני קרנן פסח שני:

ביאור הגר"א

דכתובות ג. ב: [י] ביום מילה. שקבלו עליהם בשמחה, כמו שכתוב בריש (ג) (פניא סק"ב) ביום החופה. עיין משנת הרדב"ו חלק (ב) [א] סימן קע"ט:
 פרק ו"ט דשבת שנאמר (והיילים קיש, קסב) שש כו': [א] [נהגו] בחתן שאין
 אומרים כו'. אע"פ שהחופה לאחר מנחה. כמו בערב פסח שהוא יום טוב אע"פ ששחיטת פסחים אחר חצות, מהרא"י (מחומת הדשן סימן פ): [יב] ונפיר [ז]
 נהגו כו'. כמו שכתוב בפרק בתרא דחענית (כו, ב) לא היו כו': [יג] וז"ל בחמשה עשר בשבט. שהוא ראש השנה לאילנות וראש השנה ב, א, וכמו כל ד' ראש
 השנה שהן יום טוב [י] [יד] וז"ל בראש חדש. שהן כולן יום טוב ואסורין בהספד ובחענית (מועד קטן כח, ב), ולכך אין אומרים גם למנצח בהם כמו שכתוב
 בסעף א' [כהנה]: [טז] וז"ל במנחה כו'. שמאז התחלת איסור הספד, כמו שכתוב בפרק ג' דמועד קטן (כו, א) מאימתי וזקפין כו', פרדס [ע"י]: [טז] ונהגו
 ב"ג כו'. שבו פסקו תלמידי ר' עקיבא למות, וכמו שכתוב בסוף חענית (ל, ב) על מהי מדבר: [יז] בערב יום כיפור כו'. ובשאר ערב יום טוב אין צריך לומר,
 כמו שכתוב בסעף ז'. ועיין בסוף פרק ה' דחולין פ"ג א', ועיין תוספות שם ד"ה כדברי ר' וז"ל דלא כו' [ע"י]:

מחצית השקל

ב"י ד י"ד סימן שע"ו [ס"ק ב], ועיין מה שכתב עליו פה בספר אליה רבה
 [שם]: [ס"ק יא] אין כו'. שאם ח' בשבת. ואין המילה בבית הכנסת: שאין
 אומרים פיוטים. של מילה: דבקל דמינן להו. דהא איכא כמה פוסקים
 המאור שם:

לומר תחנון: **ל** (יא) דווקא שחרית. כתב מו"ח וז"ל צ"ח סוף
 הסימן על זה שכתב כן לפי שראה צהגהות מיימוניות (חפילה ה
 אות ט) שכתב שאין נפילת אפים בחפלה יוצר שציוס המילה, משמע
 דוקא ציורר ולא צמנחה. ואין זה ראייה, דלא אחא אלא למעוטי
 צמנחה שלא אצל המינוק, אבל אצל
 המינוק אין נופלין אף צמנחה. וכך
 הורה רש"י ז"ל. ונוהגים כך בצריסק
 דליטא, וכן נראה להקל, כיון
 דנפילת אפים רשות כמו שכתב רב
 (נעורא) [נעוראמי*] צבור, עכ"ל.
 וכך ראיתי נוהגים בקראקא:
(יב) מתפללים סליחות.
 שמימיחן מקמל, ואין צריך להניח

הבנסת (י) ביום מילה ולא כשיש שם (ע"י) חתן: הגה
 (ז) דווקא שהמילה או החתן צמחו ציית הכנסת אבל אס יא אין
 (יב) המילה ציית הכנסת אף על פי שהיא ציית הכנסת האחרת
 (יג) אומרים תחנון: (יד) וציוס המילה אין אומרים תחנון
(יא) דווקא שחרית שמלין או המינוק אבל יב צמנחה אף על
 פי שמתפללין אצל המינוק הנימול אומרים (ט) תחנון מה שאין
 כן (ע"י) בחתן שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אצל החתן
 ולא מקרי חתן אלא ציוס שכתב (י) לחופה:
ה אס חלה מילה (ט) בחענית צבור
(יב) מתפללים סליחות ואומרים וידוי ואין נופלים על פניהם ואין אומרים
 והוא רחום: הגה יג ששחרית אפילו במקום שנהגים לאומר (ט) בלא זה:
ו (יב) נהגו יד שלא ליפול על פניהם טו (י) בחמשה עשר באב (ג) ולא טז (י) בחמשה
 עשר בשבט וי (י) ולא בראש חדש (ט) ולא במנחה שלפניו ולא בחנוכה ויש אוסרים
 גם במנחה שלפניו: [הגה] (י) וכן נוהגין: (י) בפורים אין נופלים על פניהם: הגה יז (ט) בל"ג
 בעומר אין נופלין (י) בערב יום כיפור אין נופלים (י) וכן ערב ראש השנה אפילו שחרית:

הבנסת (י) ביום מילה ולא כשיש שם (ע"י) חתן: הגה
 (ז) דווקא שהמילה או החתן צמחו ציית הכנסת אבל אס יא אין
 (יב) המילה ציית הכנסת אף על פי שהיא ציית הכנסת האחרת
 (יג) אומרים תחנון: (יד) וציוס המילה אין אומרים תחנון
(יא) דווקא שחרית שמלין או המינוק אבל יב צמנחה אף על
 פי שמתפללין אצל המינוק הנימול אומרים (ט) תחנון מה שאין
 כן (ע"י) בחתן שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אצל החתן
 ולא מקרי חתן אלא ציוס שכתב (י) לחופה:
ה אס חלה מילה (ט) בחענית צבור
(יב) מתפללים סליחות ואומרים וידוי ואין נופלים על פניהם ואין אומרים
 והוא רחום: הגה יג ששחרית אפילו במקום שנהגים לאומר (ט) בלא זה:
ו (יב) נהגו יד שלא ליפול על פניהם טו (י) בחמשה עשר באב (ג) ולא טז (י) בחמשה
 עשר בשבט וי (י) ולא בראש חדש (ט) ולא במנחה שלפניו ולא בחנוכה ויש אוסרים
 גם במנחה שלפניו: [הגה] (י) וכן נוהגין: (י) בפורים אין נופלים על פניהם: הגה יז (ט) בל"ג
 בעומר אין נופלין (י) בערב יום כיפור אין נופלים (י) וכן ערב ראש השנה אפילו שחרית:

הבנסת (י) ביום מילה ולא כשיש שם (ע"י) חתן: הגה
 (ז) דווקא שהמילה או החתן צמחו ציית הכנסת אבל אס יא אין
 (יב) המילה ציית הכנסת אף על פי שהיא ציית הכנסת האחרת
 (יג) אומרים תחנון: (יד) וציוס המילה אין אומרים תחנון
(יא) דווקא שחרית שמלין או המינוק אבל יב צמנחה אף על
 פי שמתפללין אצל המינוק הנימול אומרים (ט) תחנון מה שאין
 כן (ע"י) בחתן שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אצל החתן
 ולא מקרי חתן אלא ציוס שכתב (י) לחופה:
ה אס חלה מילה (ט) בחענית צבור
(יב) מתפללים סליחות ואומרים וידוי ואין נופלים על פניהם ואין אומרים
 והוא רחום: הגה יג ששחרית אפילו במקום שנהגים לאומר (ט) בלא זה:
ו (יב) נהגו יד שלא ליפול על פניהם טו (י) בחמשה עשר באב (ג) ולא טז (י) בחמשה
 עשר בשבט וי (י) ולא בראש חדש (ט) ולא במנחה שלפניו ולא בחנוכה ויש אוסרים
 גם במנחה שלפניו: [הגה] (י) וכן נוהגין: (י) בפורים אין נופלים על פניהם: הגה יז (ט) בל"ג
 בעומר אין נופלין (י) בערב יום כיפור אין נופלים (י) וכן ערב ראש השנה אפילו שחרית:

הבנסת (י) ביום מילה ולא כשיש שם (ע"י) חתן: הגה
 (ז) דווקא שהמילה או החתן צמחו ציית הכנסת אבל אס יא אין
 (יב) המילה ציית הכנסת אף על פי שהיא ציית הכנסת האחרת
 (יג) אומרים תחנון: (יד) וציוס המילה אין אומרים תחנון
(יא) דווקא שחרית שמלין או המינוק אבל יב צמנחה אף על
 פי שמתפללין אצל המינוק הנימול אומרים (ט) תחנון מה שאין
 כן (ע"י) בחתן שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אצל החתן
 ולא מקרי חתן אלא ציוס שכתב (י) לחופה:
ה אס חלה מילה (ט) בחענית צבור
(יב) מתפללים סליחות ואומרים וידוי ואין נופלים על פניהם ואין אומרים
 והוא רחום: הגה יג ששחרית אפילו במקום שנהגים לאומר (ט) בלא זה:
ו (יב) נהגו יד שלא ליפול על פניהם טו (י) בחמשה עשר באב (ג) ולא טז (י) בחמשה
 עשר בשבט וי (י) ולא בראש חדש (ט) ולא במנחה שלפניו ולא בחנוכה ויש אוסרים
 גם במנחה שלפניו: [הגה] (י) וכן נוהגין: (י) בפורים אין נופלים על פניהם: הגה יז (ט) בל"ג
 בעומר אין נופלין (י) בערב יום כיפור אין נופלים (י) וכן ערב ראש השנה אפילו שחרית:

שלמחרת ביום וי"ו תהיה החפה: יש נוהגין שרא ציפור כ"ז ז'. דלא כרמ"א
 שכתב דוקא ביום החופה. והטעם, אף דכל ז' הוי אצלו מועד ומאי שנא
 מראש חדש, כן הקשה ט"ז [ס"ק ז]. תריץ בספר אליה רבה [ס"ק יב] שאני
 ראש חדש דהוא מועד לכל אחד. מה שאין כן ימי משתה דאינן מועד רק

אפיס כו': ט קרוב. עיין מ"א. עברז ראש השנה משימין מפני שיש לאכול להטוהגין כן. ועיין ט"ו אות ט': י בבית. עיין מ"א. העלה מתנוה לאמר צנינו, ונראש חדש אין אומר אפילו לאחר שילא. לכאורה כט"ו אות י"ד, ואפשר בין מ"י להלל ג"כ אין מפסיק. ומדלא כתב הלל דקוהו וכו' ימים דפסקה ושנועות, שמע מינה נאכל שקינר מתו ברגל לא מנעי'א לטעם מה חג (כו') אף אכל, דאומרים הלל, אף חגי הלל דפסקה, ואפילו להלכות [סעיף ד] דמדת הדין מתוהה ו"ל ביום טוב ושבת אין מדת הדין מתוהה. ויאל לנו הדין אם מתפלל צני' האכל בשבת חוץ שבעה אומרים אז הרממים ולדקתן [כו'] ולדקתן [כו'] ולדקתן [כו'] ואי"ה

(ח) בלי"ה. עיין ט"ז. ויש לחלק, כי באשמורת מתחיל להגביר מדת יום, עיין לבוש סעיף ג' ועיין אליה רבה אות ח'. ועיין טור בשם רב (נטוראי) [נטרונאי] דנפילת אפים רשות, (מדאין נופלים בבית חתן). יע"ש. ועיין פרי חדש [סוף אות ב] הוכחה ממגילה כ"ב [עיין] רב לא נפל על אפיה דלא רצה למטרח ציבורא, משמע רשות הוא. (עיין סימן רס"ח סעיף י"ג, ולא דמי לכאן). וכתב אליה רבה אות ח' בלא נפילת אפים אין חשש שיאמר המזמור רחום וחנון. יע"ש. והטעם, כי נפילת אפים הוא להכניע מדת הדין, לילה, אין לעשות בלילה. הא בלא נפילת אפים אין חשש לומר מזמור תהלים, וכן נראה לי: (ט) פ"א. עיין ט"ז. בלבוש [סעיף ד] באבל הטעם

דמדת הדין מתוהה עליו, שלא להגביר, כמו בלילה. ובחתן, כיום טוב, שלא להתעורר דין, יע"ש. ולפי זה תחנן בלא נפילת אפים אפשר שג' רמו רלילה, מה שאין כן לדרש מה חג שבעה כו'. ואפילו אין שם אבל, רק מתפללין במקום שמת אין אומרים תחנון. ויראה דביום השבת במנצח דקמץ ככולו אומרים תחנון ולמנצח יענך ושיר מזמור, עיין מ"א אות י"ד, ולטעם חג אין אומרים. ולטעם הלבוש, י"ל למנצח, וכן כתב אליה רבה [ס"ק ט]. ואבל עצמו לכולי עלמא לא יאמר למנצח ושיר מזמור. ומה שכתב הט"ז נפילת אפים צריך מיד, עיין מ"א [ס"ק א', ועיין [ט"ו] אות י"ד חזר מזה. כתב הט"ז ביר"ד [סימן] שע"ו [ס"ק ב'] בשם רוקח [סימן שטו] אחר גמר התפלה אומרים תחנון, וסותר לכאן, עיין אליה רבה כאן [שם]. ואפשר והוא רחום ושאר תחינות מיירי. והנה באבל להלבוש אומרים וידוים וסליחות [ט], ולטעם מה חג אין אומרים מה שאין אומרים ביום טוב, ומהאי טעמא למנצח ושיר מזמור אין אומרים. והוא הדין בחופה, דיום טוב שלו, אין אומרים בחתן למנצח ושיר מזמור. מה שאין כן במילה, דאין יום טוב, רק שקבלו בשמחה [שבת קל, א], אומרים סליחות כשחלה בחענית צבור, וכדבעינן למימר לקמן א"ה. וקשה למה אמרו סליחות אצלו. ובמילה אומרים למנצח וענך, עיין ש"ך יר"ד [סימן] רס"ה [ס"ק כ"ד, וכן משמע בהג"ה שם [סעיף יג]. דאל ארך אפים עם למנצח שוין. עיין אליה רבה [ס"ק] יר"ד בשם כנסת [הגדולה הגב"י] מילה בבית (מפני הקור) ובעל ברית מתפלל בבית הכנסת. אין אומרים תחנון. כן שפחה נימול לשמונה אין אומרים תחנון, ויירי כנסת הגדולה הגב"י אות יט]. (הא נימול ליום א' כבי"ד סימן רס"ז סעיף א' בהגה, אומרים תחנון). בן מזמור, מסופק האליה רבה [שם] קצת, ויראה דינו כישרא גמור, ואין אומרים תחנון. ואי"ה בסוף הסימן אות ט"ו אבאר קצת דיני תחנון ולמנצח ושיר מזמור, וכאן אין להאריך. ועיין מה שאכתוב באת יר"ד מזה: (י) ולא. עיין ט"ז. חולק בין חתן ומילה דחלה שמתה עליהם והיו פטורים, תו פטורים אחר"כ. מה שאין כן באבל לטעם הלבוש, ואף לטעם רוקח [י] מה חג לא שייך באחרים כלום, לכן אומרים והוא רחום אחר"כ. וחזר מזה, דאף באבל אין אומרים כשיצאו והוא רחום, דכיון דאומרים אותו בין י"ח לנפילת אפים ממילא שייך זה לזה, ומקומו מיד אחר ח"י. דאם לא כן אין מפסיקין (עיין מ"א ס"ק א'), לכן אף אחר"כ אין אומרים והוא רחום, דלא כמו שכתב [הט"ז] באת ט"י"ח, ומה שכתב חתן כל זיי"ן ימים כו', הפרי חדש [אות ד] כתב כן בפשיטות, וכתב מה שכתב הר"ב ביום חופתה הא יום ה' (כשרדך לעשות נישואין ביום וי"ו כו') אומרים, ומפני שמהרא"י בפסקיו [תריומת הודש ח"ב] כתב שבת פ' בשם הגאון מהר"ר אייזק [י] שאף ביום (ח) [ה] כו', כתב כן. גם הפרי חדש חולק ואומר בשחרית ביום וי"ו אומרים נפילת אפים, יע"ש, משמע אפילו אצל החתן. והנה מהרא"י ז"ל הביא ראיה למנצח בערב פסח שאין אומרים בבוקר משום שחיתת הפסח אחר חצות, הוא הדין כאן, יע"ש. והנה כל שכן הוא, דהתם אי אפשר להקריב קודם חצות, וחופה יכול. עיין תוספות פסחים ריש מקום שנהגו [ג, א ד"ה מקום] וירושלמי שם [פ"ד הלכה א] אמר הרי עלי עולה משש שעות ולמט אסור כל היום. והנה בערב שבת מוסיף מחול על הקודש שיהא וודאי יום, כבסימן רס"ח סעיף ב', והוי מצות עשה מן התורה, ולמה אומרים בשחרית תחנון, ומה לי ביום חופה או תוספות כל שהוא, מכל מקום מקצת יום שבת הוא, וכן תוספת יום טוב * ואלמן ואלמנה ביום חופה פשוט דאין אומרים תחנון, אבל שלושה ימים אחר"כ אפשר דג"כ אין אומרים, עיין אה"ע סימן ס"ד סעיף א' ב'. מה שכתב הט"ז ראש חדש, הנה בראש חדש מבואר בבא מצינא נ"ט ב' ההוא יומא חלפה לה בין חסר למלא, הביאו הפרי

ערך פתח למהריק"ש

סעיף : בראש [בלי"ה]. יש אומרים שאין נפילת אפיס אלא לפני ספר תורה:

מחצית השקל

והיה נועם. וכתב עוד בעשרת ימי תשובה יאמרו שם אבינו מלכנו. ובספר עשרת זקנים [ס"ק ג] כתב דביום התענית שאומרים סליחות, גם בבית האבל יאמרו סליחות, אבל לא וידוים ותחנונים. וכתב בספר אליהו זוטא [ס"ק] בשם מלבושי יום טוב [ואו ד] דכשאין אבל במקום המת ואפילו הכי מתפללים שם, דיאמרו תחנון. ובספר אליה רבה [שם] נראה דאין זה ברור לו כל כך, ע"ש: אבל ואני זאת בריתי אומר. ר"ל, אף על גב דכתשעה באב אין אומרים אותו כמו שכתוב לקמן סימן תקנ"ט [סעיף ב]: וז"ל הרוקח ב' דעשרה שפירשו מן הצבור. ר"ל, כיון דאיכא פוסקים דסבירא להו דיחיד אינו אומר הלל, וכמו שכתב הטור סימן תכ"ב, ואם כן לדידהו הוא הדין עשרה שפירשו מן הצבור אין אומרים הלל, דצבור היינו דוקא מקום המיוחד לציבור דהיינו בית הכנסת. וניהו דקיימא לן [שם סעיף ב] אפילו יחיד אומר הלל, מכל מקום בבית האבל יש לסמוך על דעה זו שלא לומר הלל: דהא יחיד גומר בו פ' צבול' ע"מא. ולא פליגי אי יחיד אומר הלל, דוקא בראש חדש. וא"כ בחנוכה אודא לה טעם שני של רוקח. וסבירא ליה למ"א דטעם שני עיקר, או דסבירא ליה דרוקח לא אמר דאין אומרים הלל בבית אבל אלא בצירוף שני העטמים, וא"כ בחנוכה דליכא רק טעם אחד אומרים הלל: סימן תרצ"א בטור. וכתב בשם בעל העיטור [עשרת הדיבות, מגילה קי. ג] הא דאמרינן [מגילה יט, ב] מגלה שאינה כתובה בפני עצמה אלא כתובה בין שאר הכתובים אין קורין בה בצבור אבל ביחיד שרי, וכתב בעל העיטור דעשרה שפירשו מן הצבור קורין בה דיחידים דמי, והטור חלק דכצבור דמיא, וכתב הרב ב"י [י"ה חג ב"ה ז"ל] דבעלמא גם בעל העיטור מודה דעשרה שפירשו מן הצבור כצבור,

בעשרה ובאמת רחוק ממנו ד' אמות, מכל מקום סתמא דמלתא לא היה כן. ועיין ביר"ד ריש סימן של"ד [סעיף ב בהגהת]: (פ"ק ח) אפילו כו'. ונראה דלענין ביטוי פנים קאמר. דלאמירת תחנון בלי כיסוי פנים אין צריך לצירוף צבור: בשנה שהצבור אומרים תחנון, ולא כשעומדים בתפלה במקום אחר. והיינו מדקאמר יכול ליפול תחנון עם הציבור: ועיין סימן ג"ה סעיף כ' והוא הדין כאן, שכתוב שם שאם שמע אומרים קדיש או קדושה והוא חוץ לבית הכנסת, מכל מקום יכול לענות עמהם. וכתב [הש"ע] ודוקא שאינו מפסיק בו לא יתכן בערב ראש השנה. דאם ימתין עד שיאיר היום לא יהיה ראשי לומר תחנון, דהא בערב ראש השנה ביום אין אומרים תחנון. אלא מבואר בסימן תקפ"א אי אירע שנמשך עם הסליחות עד שהאיר היום, מכל מקום יאמרו תחנון, היינו משום דרוב פעמים מסיימים קודם אור היום וכמו שכתב מ"א שם [ס"ק יג], מה שאין כן להמתין כל פעם לכתחלה עד שיאיר היום וליפול על פניו זה אינו נכון: פ' צבול' ע"מא אין צופ"ן, ר"ל, אף על גב דבסוף הלילה נחלקו רמ"א עם רוקח [י], אבל תחלה לילה כולי עלמא מודים: דתחלת הלילה תגבורת הדינין, וכוה לכאורה אודא לה קושיא של ט"ז [ס"ק ח], שכתב דבין השמשות מתור ליפול על פניו דלא גרע מליל אשמורת שקרוב ליום, דשאני בין השמשות דמתחיל תגבורת הדינים. ואולי סכירא ליה מכל מקום כיון שבין השמשות ספק לילה, לא גרע מליל אשמורת דהוי ודאי לילה, ועיין בספר אליה רבה [ס"ק ח]: ונראה ל' דלעג אבינו מלכנו. ר"ל, בעשרת ימי תשובה אה נמשך תפלת המנחה עד סמוך לחשיכה ידלג אבינו מלכנו כו': (פ"ק ח) בבית

ועיין פרי חדש [סוף אות ב] הוכחה ממגילה כ"ב [עיין] רב לא נפל על אפיה דלא רצה למטרח ציבורא, משמע רשות הוא. (עיין סימן רס"ח סעיף י"ג, ולא דמי לכאן). וכתב אליה רבה אות ח' בלא נפילת אפים אין חשש שיאמר המזמור רחום וחנון. יע"ש. והטעם, כי נפילת אפים הוא להכניע מדת הדין, לילה, אין לעשות בלילה. הא בלא נפילת אפים אין חשש לומר מזמור תהלים, וכן נראה לי: (ט) פ"א. עיין ט"ז. בלבוש [סעיף ד] באבל הטעם

6

אלה עשו שני הנבורים • ראשי אלפי ישראל המה • מגן חם לכל החוג

לפרש גדול : והבונה • עצה ולדס • ובורה • הכמה ענים

ספר

מגן גבורים

על

טור ושולחן ערוך אורח חיים

גוסד

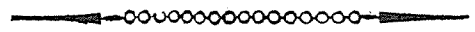
מאת כבוד הרבנים הגאונים הגדולים המפורסמים החריפים ובקיאים ה"ה הרב מוהר"ר מרדכי זאב פנ"ל נ"י • וה"ה הרב מוהר"ר יוסף שאול פנ"ל נ"י בעתמ"ח ספר ספרשי הים על מכ' בבא קמא • והגדות על הש"ס • ומעשה אילפס על הרי"ף ומפרשיו וכפר מאירת עינים על טריפות הריאה • כן יגן עליהם ה' צבאות • ויזכו לראות חיבורם נר מערבי על הירושלמי וקונטרס שאלות ותשובות שבת אהים בסדר הטורים נרפסות ובאות :

המפורסם מוהר"ר שאול האפער מק"ק זאלקווא :

בדפוס של הרבני הנגיד דוב' מאיר

בשנת ותתן לנו יי מגן ישעך לפיק

Mageen Giborim

הַלְבוּת נְפִילַת אֲפִים סִימָן קָלָא

יב. באר הוֹלָה

ב בית יוסף ויהי כח
הרביעי בשם חכמי
הקבלה. ג מהר"י
אבותי בשם ספר
צדוקות ועוד חסידים
הדון בהאטות אות יא.
ד שכלי הלגט ופי'
ל.

בראש חודש וְהַנְּפִיָה (ד) וּפְנִיָה וְעָרַב פֶּסַח וְעָרַב יוֹם כַּפּוּרִים וְחַמְשֵׁה עֶשֶׂר בְּאָב (מְנַהֵגִים) (מְנַהֵג עַל כֹּל הַשָּׁנָה) וְעֵינֵי לִקְמָן סִימָן חֲקִיטָא (ס"ח): **ב** נְפִילַת אֲפִים (י) מְיֻשָׁב, (ה) וְלֹא מְעֻמָּד. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִין נְפִילַת אֲפִים אֵלָא בְּמִקּוֹם שֵׁישׁ (יא) אֲרוֹן וְסֵפֶר תּוֹרָה (ו) בְּתוֹכוֹ, אֲבָל בְּלֹא זֶה אוֹמְרִים תַּחֲנֹה בְּלֹא (יב) כְּסוּי פְּנִים, וְכֵן נוֹהֲגִים (בית יוסף (ר"ה כג הרי"ט) בשם רוקח סימן ש"כד). (יג) וְחִצְרָא בֵּית הַקְּנֶסֶת הַפְּתוּחָא (ו) לְבֵית הַקְּנֶסֶת (מהרי"ל (ה"ל תשל"ט), אוּל בְּשַׁעֲרָה שֶׁהַצְּבֹר מְתַפְּלֵין אֹז, (יד) אֲפֵלוּ יְחִיד (ט) בְּבֵיתוֹ (טו) אוֹמְרֵי תַּחֲנֹה בְּנְפִילַת אֲפִים (דברי עצמו פירוש אגור (פי קמח)): **ג** (טז) זָאִין נְפִילַת אֲפִים (ט) (יז) בְּפִילָה, וְכִלְיֵי אֲשֻׁמְרַת נוֹהֲגִים לְפַל עַל פְּנֵיהֶם, (יח) שְׁהוּא קָרוֹב (יט) לַיּוֹם: **ד** יִהְיֶה שְׁלֹא לְפַל עַל פְּנֵיהֶם (כ) לֹא בְּבֵית (י) וְ[נ] הָאֲבָל, (כא) וְלֹא בְּבֵית הַחֲתָן, (כב) וְלֹא

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

עצמו בעלית כמו שעושים הצבור, אף שהוא אינו אומר נפילת אפים שהוא עומד בקטופר וְזוֹרָה וְכוּנָא, עַן שֵׁם: **ד** [נ] הָאֲבָל. עַן בֵּית הַיִּטָּב מֵה שְׂכַחַם בִּשְׁמֵי ט"ז בִּירוֹן דְּעָה (פי' שני ספרים). וְעֵינֵי כְּסָפֵר פְּרִי הָאֲזָמָה וּבְכַרְפֵי יוֹסֵף (ספ"ט) דְּמַנְהֵג יְרוּשָׁלַם שְׁלֹא לומר הַתְּנִינִים בְּבֵית אֶף שְׁאִין שֵׁם אֲבָל, עַן שֵׁם. וְהָא שְׂכַחַם בְּשִׁבְרֵי מְנַסַּת הַגְּדוּלָה (הג"ה) פ"ק (י) יְחִוּם כּוּ, לֹא דְעֵינֵי מֵה שְׂעִיטָה. הָא, וְשֵׁם מִינֵי לְעִנּוּן מִיָּה, שְׂאָר שְׂמַת אֲבִיו קֹדֶם שְׁנוּלָד מְקַל מְקוֹם שְׂמַלְיָן אוֹתוֹ אִין אוֹמְרִים תַּחֲנוּן, עַן שֵׁם. וְעֵינֵי כְּאֶשֶׁל אֲבָרְהָם בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מְתַרְיָשׁ (תורת חיים ח"ג פי' ד) כְּשִׁאֵן אֲבִי הַכֵּן בְּעִיר. וְעֵינֵי שֵׁם שְׂכַחַם שְׂאָר שְׁאִין

לְבֵית הַקְּנֶסֶת. אֲבָל אִם בֵּית הַקְּנֶסֶת נִגְוָל, לֹא, אֵלָא יֵאמֵר תַּחֲנֹה בְּלֹא כְּסוּי עֵינַם. וְעֵינֵי סִימָן נ"ה סְעִיף כ"י דְּהוּא הַדִּין כָּאֵן. מִגֵּן אֲבָרְהָם (ספ"ט). וְכֵן שְׂמַת הַגְּדוּלָה (הג"ה) ספ"ט. וְעֵינֵי בְּשִׁבְרֵי קְנֶסֶת הַגְּדוּלָה (הג"ה) ספ"ט. **ג** (ט) בְּפִילָה. וְכֵן הַשְּׂמֻשׁוֹת מִקָּר. ט"ז (ספ"ט): **ד** (י) הָאֲבָל. רְצוּנוֹ לומר דָּאִין אוֹמְרִים שֵׁם תַּחֲנֹה כָּל. גַּם אִין אוֹמְרִים לְמַנְעֵחַ (הג"ה) ספ"ט [1] שִׁיר מוֹמָרוֹ (ספ"ט), אֲבָל יִצְאֵי זֹאת בְּרִיתוֹ

מְיֻשָׁבָה בְּרוּרָה

ג (טז) אִין נְפִילַת אֲפִים וְכוּ'. וְהַשְּׂעָם עַל פִּי קַבְלָה, עַן בְּבֵית יוֹסֵף (ר"ה כח ברינו הגדול). וְלומר הַמּוֹמָרוֹ שֶׁל נְפִילַת אֲפִים אִין חֲשֵׁשׁ אֲפֵלוּ בְּפִילָה [אלה רבה (ספ"ט)]: **ב** (י) מְיֻשָׁב. פְּתַח בֵּית יוֹסֵף נִמְשָׁח תְּפִלַת הַמְּנַחֵה עַד הַלֵּילָה אִין נּוֹפְלִין עַל פְּנֵיהֶם, (יז) וְכֵן הַשְּׂמֻשׁוֹת שֶׁל לֵילָה נוֹהֲגִין לְפַל. וְהַקְּנִיָם שְׂאוֹמְרִים אֲבִינוּ מְלַכְנוּ מְנַחֵה, יוֹכֵל לְרַלֵּג אֲבִינוּ מְלַכְנוּ כְּדִי לְפַל מְבַעֲדוֹ יוֹם [מִגֵּן אֲבָרְהָם (ספ"ט) וְשְׂאָרֵי אֲחֵרוּנִים]: **יח** שְׁהוּא קָרוֹב וְכוּ'. וְכִאֲלֵהּ רַבָּה (שם) הִבִּיא לְהַקֵּל מַחְצוֹת וְלַהֲלוֹן, וְכֵן מְשַׁמֵּעַ מְגִנָּן אֲבָרְהָם (שם): **יט** (י"ז) יָוִם. וְיֵשׁ נוֹהֲגִין לְהַעֲרִיף בְּסִלְיָחוֹת עַד גְּבוֹן הַיּוֹם וְאֹז יִפְלוּ עַל פְּנֵיהֶם, אֶף בְּעָרָב רֵאשׁ הַשָּׁנָה לֹא יִתְּפֹן מִתְּנַהֵן. וְשְׂבִירֵי אִין נּוֹפְלִין עַל פְּנֵיהֶם בְּעָרָב רֵאשׁ הַשָּׁנָה [מִגֵּן אֲבָרְהָם (שם)]: **ד** (כ) לֹא בְּבֵית הָאֲבָל. הִינּוּ כֵּל שְׂבָעָה, וְהַשְּׂעָם דָּאֹז מִדַּת הַדִּין מְתוּחָה עֲלֵיו וְעַל פֶּן יֵשׁ לְזַהֵר מִלְּהַגְּבִיר מִדַּת הַדִּין, וְכִמוֹ הַשְּׂעָם דָּאִין נְפִילַת אֲפִים בְּפִילָה [לְבוּשׁ]. (ט) וְאֲפֵלוּ אַחַר שְׂעִיטָא מִבֵּיתוֹ אִין צְרִיף לומר, דְּתַחֲנוּן מְקוֹמוֹ מִיד אַחַר תְּפִלַת שְׂמוּנָה עֲשָׂרָה וְכוּ' לְבִישׁ הַסִּימָן, אֲבָל הוּא רְחוּם יֵאמֵר אַחַר כֶּף בְּבֵיתוֹ, (ט) וְיֵשׁ מְקַלְיָן בְּזוּה. וְהַנְּהָה כֵּל (ז) וְנִקָּא בְּבֵית הָאֲבָל אִין אוֹמְרִים תַּחֲנוּן שְׂלֹא לְהַגְּבִיר מִדַּת הַדִּין, וְאֲבָל כְּשֶׁהָאֲבָל מְתַפְּלָל בְּבֵית הַקְּנֶסֶת אוּ בְּבֵית אַחַר, אִין הַצְּבֹר וְנִגְרָרִין אֲחֵרֵיו, וְאוֹמְרִים תַּחֲנוּן, וּמְקַל מְקוֹם הָאֲבָל עֲצוּמוֹ לֹא יֵאמֵר. וְעֵינֵי בְּאֵלֵיהּ רַבָּה (ספ"ט) שְׂמַתְפַּק דְּאֲפֵלוּ כְּשֶׁמְתַפְּלָל בְּמִקּוֹם הַמַּחַת כְּשִׁאֵן הָאֲבָל בְּבֵיתוֹ שְׂלֹא לומר תַּחֲנוּן. (פי) אִין אוֹמְרִים הִלָּל בְּבֵית הָאֲבָל. וְכִרְאֵשׁ חֲדָשׁ כְּשֶׁמְתַפְּלָל בְּבֵית הָאֲבָל, אֲפֵלוּ כְּשֶׁהוֹלֵךְ אַחַר כֶּף לְבֵיתוֹ אִין צְרִיף לְאָמְרוּ. וְהַנְּהָה שְׂאוֹמְרִים אֵת הַהִלָּל, צְרִיף לְאָמְרוּ אַחַר כֶּף בְּבֵיתוֹ. (ט) אֲבָל כְּשֶׁבַח שְׁחַל בּוֹ רֵאשׁ חֲדָשׁ, אוּ אִם קָרַב אֵת מַחַת בְּרַגְלָא, אֲפֵלוּ אִם מְתַפְּלֵין בְּבֵית הָאֲבָל אוֹמְרִים הִלָּל, בִּין שְׂאִין בּוֹ אֲבָלוֹת: **א** (כא) וְלֹא בְּבֵית הַחֲתָן. הִינּוּ מְשַׁעָה (ט) שְׂנַכְנַס לְחַפְּסָה, אֲבָל מְקַדֵּם אוֹמְרִים, וְיֵשׁ מְקַלְיָן אֶף בְּשַׁחְרִית [שְׁלִטָן שְׁלֵמָה (ס"ק יא) וְכֵן מְשַׁמֵּעַ קֶצֶת מִהַגְּוִ"א]. וְכַתְּבוּ הַאֲחֵרוּנִים דְּאֲפֵלוּ יָצֵא אַחַר כֶּף לְבֵיתוֹ גַּם כֵּן אִין צְרִיף לומר תַּחֲנוּנִים, דְּכִינּוּן שְׂעִיטָה בְּבֵית הַחֲתָן אוּ בְּבֵית הַקְּנֶסֶת בְּשַׁעֲרָה תְּפִלָּה, חֲלָה עֲלֵיו הַשְּׂמַחָה, וְכֵן בְּמִילָה דִּינָא הִקִּי: **א** (כב) וְלֹא בְּבֵית הַקְּנֶסֶת בְּיוֹם מִיָּהָה.

שְׂעִיר הַיִּזְוִין

(י) מִגֵּן אֲבָרְהָם (ספ"ט): **ג** (ד) ט"ז (ספ"ט) וְנִרְךְ הַחֲמִים (ר"ה תחנן ס"ו) וְשְׂאָרֵי אֲחֵרוּנִים: **ד** (טו) ט"ז (ספ"ט) וְשְׂאָרֵי אֲחֵרוּנִים. וְאֶף דְּנִרְךְ הַחֲמִים (ספ"ט) חוֹלֵק בְּנְפִילַת אֲפִים שְׂאוֹמְעֵין לְהַקֵּל: (טז) ט"ז בְּסְעִיף קָטָן י' שְׂחָר מְסַעֲיף קָטָן ט"ז: (י"ז) אֵלֵיהּ רַבָּה (ספ"ט) וְשְׂאָרֵי אֲחֵרוּנִים: (יח) מִגֵּן אֲבָרְהָם (ספ"ט) וְשְׂאָרֵי אֲחֵרוּנִים: (יט) פְּרִי מְגָרִים וְנִרְךְ הַחֲמִים (ספ"ט) תְּפִלָּה וְיִרְאֵה הִלָּל בְּרִית ס"ו: (כ) וְנִרְךְ הַחֲמִים (ר"ה תחנן ס"ט):

ד"ה טמח:

י על צד
תי"ב - ובית
שום כבוד
אחר שפפל
גר ואנחנו
מלכר

יחחיל בשעה
מגן אברהם

י"ב פרק ה'
נפילין ושלית
י"ז דאז נמצא
הם ספ"ט. ויש
הוא יתר ה"ג
ר אלו נפשי
דמהאי טעמא
ל כי אם על
הוא ס"ו ראוי
ול ר"ב:

לדברים הרבה
הצבור ולכחות

ליח צבור,

1. שמתחנן
זק בדברים
דוקא שלא
ואזין היטב
שכן דלכבר
בדואי מחר
אמן והא
פלה וכו'.
זר להתפלל
ק באמצע:
כה ביםים
ולא בפשוט
מש, אלא
פנים בנגד,
ד) על צד
אלו פניו
פי השכינה
תקני' (שיר
לו להגרא
סור לשנות
רצונו לומר
כלל לב ס"ג)
לומר
ט) לומר
רב עליו
אין בנו כח

ד החיים ר"ה
הוא כלל לב

מלך ברורג - צד וגור המנון
חלק ג

ספר

תרומת הדשן

חיברו ויסדו חד מרבוותא קמאי דפקיעי שמיייהו
הגאון הנורא רבינו ישראל זלה"ה
אשר נודע שמו בשערים ומכונה בין האשכנזים
בשם רבי איסרלאן תלמיד רבינו עוזר משלעזיא
תלמיד תלמידו של מהר"ם מרוטנבורק ז"ל

חלק שני

פסקים וכתבים

ערוך ומוגה עפ"י כתבי יד בתוספת תשובות חדשות
עם
ציונים מקורות השוואות והערות

מאת

שמואל אביטן

בלאאמו"ר הגאון מוהר"ר משה שליט"א

פעיה"ק ירושלים תובכ"א
שנת תשנ"א לפ"ק

סימן פ

ואם י"ל תחינה ביום ו' בשחרית כשהחתן בבהכ"נ. דאין פסחים אלא לאחר חצות. גם אומר לי עמיתי מה"ר נראה דאין לומר תחנה, הואיל ובאותו יום נכנס לחופה כולי יומא חדא מלתא היא ומועד דיליה הוא.² וראיה מע"פ דא"א למנצח משום שחיטת פסחים, אע"ג ותחינה.⁴

סימן פא

על המילה שאינה בבהכ"נ אלא בבית אחר אי אמרינן הפיוטים בבהכ"נ. דע כי ידעתי שהזקן מה"ר מאיר מבולד"א ס"ל² (כששב) [כשישב] כווינ"א אמר תחינה בבהכ"נ ביום המילה, אבל לא הלך לבהכ"נ של הקהל אל המילה. דודי מורי הקדוש ז"ל היה רגיל לילך לבהכ"נ של הקהל אל המילה ולא אמר

סימן פב

ההיא דחדשים מלאים לכ"ד חדשים של תינוק דכתב במרדכי בשם מהר"ם דבעינן מלאים. מצאתי אותה תשובת מהר"ם בתשובות מדוייקות של מהר"ם². וכתב בתחילה וז"ל: כבר עשוהו קמאי דקמאי רבותינו וקבעו בה מסמרות ויתד שלא תמוט, דמניקה שמת בעלה דק"ל דצריך להמתין כ"ד חודש חדשי הלבנה כסדרן א' מלא וא' חסר וכו'. אמת כתב בסוף התשובה

סימן פג

עליכם החיים והשלום אהובי עמיתי ה"ר מנשה שיחי והח"ר טעבל² שי' ושאר מחותנים וגיסי ק"ק דקרום"נאי³ ובכללם ר' חעט"של ור' יוסף אד"ל. קבלתי הטענות ועדיות וזכיות ולא ראיתי בשום עדות שום אומדנא דמוכח כלל, שהחבר הלל נתן המשפט על ר"י הנ"ל, אך מה שיצאו מפי השופט ומלשון כתבו וראיתו בעדים, שאומר השופט להדיא שטעב"ל נתן לו בעצמו המשפט ביום השבת על יזו"פא. וכבר כתבתי שנראה ומבורר לעינים שהודה שקר, שהרי ביום השבת היה כשנתפס בתחלה, ומסתמא לא חדש אח"כ עלילה אחרת. ומדברי ר' יודא⁴ נמי מוכח שכן היה דבר השופט שנתן המשפט ביום השבת, ואין לחשוד אפי' רק שברקים בכך, ומדהא ליתא הא נמי

סי' פ: 1. ג"ז למהר"פ הנ"ל (ח"א עמ' 28). 2. ד"מ (סי' קלא סק"ז). 3. מהר"ר אייזיק לוי, לקט"י שם. 4. מנהגי ר"א טירנא מנהגי שבת הג' מ"ז, וע"ע לקט"י שם פ"א וכו'.

סי' פא: 1. ג"ז למהר"פ הנ"ל, בלקט"י (ח"א עמ' 19). 2. ע"י מבוא לקט"י אות פ"ז. 3. רמ"א (סי' קלא ס"ב) וענו"כ.

סי' פב: 1. הגמ"ר יבמות סי' ק"יג [וע' הגמ"ר קדושין סי' תקס"ז]. 2. מב"ב ד"פ סי' ע"ט [ומובא ברקאנטי סי' רל"ט וע"י תשרי בעלי התוס' סי' מ"ח]. 3. רמ"א (אבהע"ז סי' י"ג ס"א) ועב"ש (סקכ"ב) וכ"כ רבינו בשו"ת (סי' רט"ז) עמ"ש"כ שם [וע"י מהרש"ם ח"ב סי' שפ"ז].

ספר

שלחן שלמה

והוא הלכה פסוקה

בקיצור משלחן ערוך

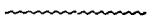
אורה חיים

מבוררת כמולת נקיה מדברי הרב ב"י והגהות הרמ"א והאחרונים ז"ל ומסודר ע"פ סימני השו"ע ע"י הרב הגאון המפורסם בדורו מוהר"ר שלמה זלמן זצ"ל שהיה אבד"ק מיר דלויטא, אשר הפליא לעשות בחבורו זה כאשר יעידון עליו ברב תהלות הגאונים המפורסמים שבזמנו בהסכמותיהם אשר נדפסו עתה בפתיחת הספר:

נדפס פעם ראשון ע"י הגאון המחבר זצ"ל בעצמו בק"ק פראנקפורט דאדר בשנת תקל"א, ועתה זכינו ב"ה להדפיסו שנית ביתר שאת וכתיקוני כל המעיות שנמצאו בהדפסה הראשונה, וגם הוספנו ת"ל ועשינו בשולי היייעה זר זהב למסגרתו סביב, הוא

מסגרת השלחן

בו הבאנו כל הדינים המחודשים מימות הגאון המחבר זצ"ל עד ימינו אלה ע"פ הכרעת גדולי הפוסקים האחרונים זצ"ל דבר לא נעדר:

נדפס מחדש

בצרוף השמטות מדפוס הראשון ומפתח ההלכות

ירושלים תשל"א

שְׁלַח א'ח דיני נשיאת כפים שְׁלֵמָה לַנ

קָבַט באיזה תפלה נושאים כפיהם (א) ועיין בפנים *

קָר רבש"ע שאומרים בשעת נ"כ. וכו' סעיף א':

בנוסח הרבון יאמר בין חלומות שחלמתי על אהרית ובין חלומות שחלמתי על עצמי דצריך לבקש על אהרית תחלה ויסיים ותרצני שהוא שלום. ויכוין לסיים עם הש"ץ (א) שיסיים ברכת שים שלום שיענו כד הקהל אמן על תרומתו. ובשעה שנושאין כפים יאמר הרבון אחר שאמרו הנהנים פסוק ראשון ויסיים בתיבת ותשמרני שהוא כנגד וישמרך ואחר פסוק שני ויסיים בתיבת ותהנני כנגד ויהונך ואחר פסוק ג' בתיבת ותרצני שהוא כנגד שלום;

קָלָא דין נפילת אפים. וכו' ז' סעיפים:

א אין לדבר בין תפלה נפילת אפים. ובשחרית כשיש לו תפילין בזרועו יפול על צד ימין ובמנחה או כשאין לו תפילין בשמאל יטה על צד שמאל. ונ"ל דאמר יד יטה על שמאל של כ"א. וצריך להפסיק בבגד בין זרועו לפניו דמין במינו אינו חוצץ. ואין לומר מומר דרוד אלוד ה' נפשי אשא א"כ נכון לבו ובטוח לכוין בלבו מה שהוא אומר ואם אמר בלבא רחיקא גרם עליו לאסתלקא מערמא עד לא מטיין יומי ח"ו וטוב לכתחילה להיות מיושב ואח"כ יגביה ראשו ויתחנן מעט מיושב ואומר ואנתנו לא נדע וכו' (א) ואומר אשרי ולמנצח ואף בימים שאין אומרים תחנן אומרים למנצח מלבד בח"ה ור"ה חנוכה ופורים (ב) ע"פ ועי"כ ומ' באב שאין אומרים וכ"ש בשבת וי"ט שאין אומרים:

ב אין נפילת אפים אלא במקום שיש בו ס"ת ואפילו יחיד בביתו (ג) נופל וחצר בהכ"נ הפתוח לבהכ"נ (ד) והפתח פתוח או כשמתפללין בעזרת נשים נופלים ע"פ. וכן אם אמר רחום וחנן בשעה שהציבור אומרים אפילו הוא בביתו וא"ל ס"ת נופל על פניו אבל בלא"ה אומר רחום וחנן בלא כיסוי פנים:

ג אין אומרים תחנן בלידה (ה) אם הוא ודאי לידה ולכן אם נמשכה תפלת מנחה עד הלידה ידג א"ס כדי לומר תחנן אבל בלידי אשמורת נוהגין ליפול שהוא קרוב ליום:

ד אין אומרים תחנן ודא והוא רחום בבית האבל (ו) אפילו אחר שיצאו (ז) מבית האבל. והלך (ח) ג"כ אין אומרים בבית האבל אלא אומרים אחר שיצאו (ט) מבית האבל וכל ז' (י) ימי האבלות אם האבל ג"כ שם ואפילו אצל אבילה א"ל לא הלך ודא תחנן ודא והוא רחום.

נא א"א תחנן ולא יהי' בבית החתן בפני חתן כל יום חופתו (יא) בשחרית ובמנחה וטוב שלא יכנס החתן כל ז' ימי המשתה לבהכ"נ מפני שיש אומרים שכל ז' ימי המשתה אין אומרים בפני החתן ואם נכנס אומרים חוץ מיום חופתו. והוא בעצמו לא יאמר כל ז' ימי המשתה והי' שלא יאמרו בבית הכזה כל יום חופתה נ"ל ודא בבהכ"נ ביום מידה באותו בהכ"נ שמגין

מסגרת השלחן

קָבַט (א) ובמדינתנו נוהגין שאין נושאין כפיהם אלא ביו"ט ור"ה ויה"כ ובמוסף דוקא ולא בשאר תפלות היום ויש מקומות שנוהגין שאין נושאין כפים ב"ט שחל בשבת. רמ"א:

קָר (א) היינו ביום שאין נ"כ שאומר הרבש"ע בשעה שהש"ץ אומר שים שלום ודוקא כשהלם לו חלום בלילה שלפניו ובוים שני"כ אף שלא הלם לו כלום בלילה שלפניו יאמר הרבש"ע בשעה שמאריכין הכהנים בניגון התיבות שבסוף הפסוקים דהיינו וישמרך. ויהונך. שלום. ויכוין לסיים עם הכהנים ואמרים אדיר במרום קדם סיום הכהנים לימא אדיר במרום כו' ונהגו שאם סיים הרבש"ע בשעה עם הכהנים אומרים אדיר במרום בשעת גמר תפלת ש"ץ בשעה שאומר וטוב בעיניך כו'. ש"ז. ומה שנוהגין העולם שאומרים ב"פ הרבון ובהיבת שלום אומרים הי"ד כו' נ"ל שמי שחלם לו באותו הלילה או יותר טוב שיאמר גם בפעם הג' הרבון. ח"א:

קָלָא (א) ואחר התחנן (וכשא"א תחנן אחר התפלה) אומרים ח"ק. ואחר ובא לציון אומרים ק"ש. ובזמן שיש מוסף אומרים ק"ש אחר התפלה או אחר ההלל בזמן שיש הלל: (ב) שני ימים אפי' באדר ראשון:

(ג) אם י"ל ס"ת: (ד) ואין מינוף מפסיק. דה"ה: (ה) עם נפ"א אבל כשהאבל בביה"כ אומרים אלא שהוא עצמו (ו) וכן א"א א"א א"א ולמנצח ופסוק ואני זאת בריתי בבית האבל אבל כשהאבל בחול אבל בשבת או הקובר לא יאמר. דה"ה: (ז) ובה"ה דעתו לומר אחר שיצאו: (ח) כשהלך ר"ה או הנוכה בחול אבל בשבת או הקובר סתו כרגל אומרים. דה"ה: (ט) ובה"ה דעתו שזה דוקא בחנוכה אבל בר"ה אף אם יצא לביתו א"צ לומר:

(י) אפי' במנחת יום ז' ואפי' היתום קטן אבל אם אין אבל במקום שמת המת ומתפללין שם אומרים תחנן. בה"ס. ובבר"י ב' שמנחג ירושלים שא"א תחנן בבית המת אף שאין שם אבל. ש"ח: ז' ובה"ה דעתו שבימים שנכנס לחופה אומרים עד שישכנס לחופה ואח"כ א"א ז' ימים מעל"ע כגון אם היה החופה מעט קודם לציב ביום א' א"א תחנן עד יום א' השני מעט קודם לערב ודוקא שהיה החתן בחור או הכלה בתולה אבל

ה

קריאת כהנים יבור שעונין ו התיבה מפי הנים. ואין בעותיהם עד ת אמן אחר

ז אח"כ וכ"ש ורם נפילה:

קדושתו של יא שמתפלל זר בכל ענין:

ז לעלות או עובר בעשה זורר לתפלתו

דה ויאמר עד ואח"כ יסיים עד שיסיים

ראל:

זה ועד' סוף

כרפי מטה יסתכלו בהם

הטלית על אינם בכלל

אינה מפסקת או מצדיהם

ווננו לברכה יכין הכהנים

רצה ועולד ו ליטול ידיו

נ כפיהם לא אח"כ יתפלל

א כפיו ואם

כלל אבל

פיו והי' אונן נדה:

ס. יברכך

על כך וגם ת איזה דבר

בנוסח

הג' כרכות: רגל אפי' אין

שחו ע' בפנים:

14

שמעון שם (יב) ואפילו במנחה אם מתפללין אצל התינוק (יג) הנימוק א"א ואין לומר אף שיצאו מבית החתן ומינה ואין אומרים אב הרחמים בשבת שיש בו מילה ל' **ק** א"א תחנון במ"ז באב ולא במ"ז בשבת ולא ב"ר"ה וחוכה ופורים (יד) ולא ב"ל"ג בעומר (טו) ולא במ"ז באב ובכ"ז אלו אפילו במנחה שלפניו א"א וא"א בכך חודש ניסן ולא בין יו"ט לסוכות (טז) ולא מתחילת ר"ח סיון עד אחר שבועות ולא באסרו חג (יז) . ולא בער"ה ובעי"ב באותו יום אבל במנחה שלפניו אומרים בער"ה ויוה"כ ואסור לאדם לפזר על פניו בפשוט ידים והגלים אפילו אין שם אבן משכית אבל אם נטה קצת על צדו וגם שמפסיק בין פניו לקרקע בבגד או בעשבים שרי לכן יש ליוהר בזה בראש השנה ויה"כ כשנופלים כורעים : ז צריך ליוהר אותם שאומרים ותענות שבמעמדות וכה"ג שלא לחתום בא"י שומע תפלה רק ברוך שומע תפלה :

קלב קדושת ובא לציון . וכו' ב' סעיפים :

א קדושת ובא לציון צריך ליוהר בה מאוד לומר בכונה וטוב לאומרה עם הציבור היכא ראפשר (א) ויכוד לאומרה קודם שיאמר השני פסוקים של ובא לציון גואל ואנו זאת בריתנו אותם וכו' . ואח"כ יאמר השני פסוקים כדי לאומרה עם הציבור ואסור לאדם לצאת מבית הכנסת קודם קדושת דסדרא :

ב אחר סיום תפלתו יאמר עלינו (ב) ויוהר לאומרה בכונה ובשמיעה אך אל לא יושיע יפסיק מעט קודם שיאמר ואנהנו כורעים . ובשאומו כורעים יברע ומשתחווים ומורים ישתחוה ויאמר בנוסח עלינו ומושב יקרו כו' הוא אלהינו אין עוד כו' ואח"כ פסוק והיה ה' למך כו' ושוב לומר ג' פסוקים אלו אל תירא מפחד פתאום וכו' עוצה וכו' ועד זקנה אני הוא וכו' . ואח"כ השיר השירך לכל יום שהיו הלויים אומרים במקדש . ובשיוצא מבה"כ יאמר ה' נחמי בצדקתך כו' ומשתחוה ויוצא ושוב לעשות ג' השתחוואות א' כשייך ממקומו ב' מול ארון הקודש ג' בצאתו מפתח בית הכנסת בכל פעם כתלמיד הנפטר מרבו ובשיוצא מבית הכנסת לא יצא ואחריו להיכל אלא יצדד וכן בירידתו סתהיבה והארון :

קלג דין ברכו בשבת כו' : קלף סדר והוא רחום והגבהת התורה . וכו' ב"ס :

א בשני וחמישי אומר והוא רחום (א) מעומד ובלחש ואם לא אמרו מעומד עובר על התקנה ונקרא פורץ גדר ואומרים א"א ג"כ (ב) מעומד ויש נוהגים ג"כ להתענות בהם מפני שהם ימי רצון ועיין לקמן סימן תקפ"ט :

הלכות קריאת התורה

קקה סדר קריאת התורה בשני ובחמישי . וכו' סעיפים :

א אם בטלו שבת א' קריאת הפרשה בציבור בשבת הבאה קורין אותה הפרשה עם פרשה השנייה לאותה שבת . וה"ה אם התחילו ולא סיימו מהמת קמט או סיבה אחרת . ואם מסגרת השלחן

באלמון שנשא אלמנה אין דין זה נוהג רק ג' ימים ל' (יב) או שבעל ברית או הסנדק או המוהל מתפללין שם אף שהמילה בבית אחר . דה"ה : (יג) ומיהו כשכבר ברכו בהמ"ז על הסעודה יאמרו ומ"ס נ"ל פשוט דבעל ברית וסנדק ומוהל א"א לעולם במנחת אפי' לאחר בהמ"ז דיו"ט שלהם הוא . ה"א : (יד) ב' ימים בב' אדרין : (טו) ויש מוסיפין ב"ד באייר משום פסחא זעירא . ריעב"ץ : (טז) ויש מוסיפין עד ר"ח חשוון . ש"ת : (יז) ויש מוסיפין עד י"ג בסיון . ש"ת :

קלב (א) כשמכריזין דבר יש להכריז קודם שמתחיל החזן אשרי ולא בין אשרי ולמנצח וכו' בשעה שאומרים אשרי . מ"א : (ב) ואח"כ אומרים ק"י :

קלד קודם נפ"א ויש נוהגין לאמרו אחר נפ"א : (ב) אחר הח"ק ובכ"ז שא"א למנצח א"א א"א ואח"כ קורין בתורה ואחר קה"ת אומרים אשרי . דה"ה : וכשמוציאין הס"ת מחיבין הכל לעמוד והיו עומדין עד שיעמוד זה שמוליכו ויגיעו למקומו או עד שיתכסה מעיניהם . ונוהגים שכ"א מקרב עצמו קצת לראות הס"ת וכל המחזקב אצלה נושקה בפה ואומר ישקני כו' ואם קרוב אצלה ממש לחבק בזרועותיו יחבקנה בימין ויאמר וימינו החבקני ואם אינו יכול לנשקה בפה ינשק בידו . וכשמוליכין הס"ת מהחיל שבוזרה להתיבה שבמערב יוליכנה דרך צפון דהוי דרך ימינו כשמחזיר פניו לתיבה וכשמוליכה מהתיבה להיכל יוליכנה דרך דרום דהוי דרך ימינו כשמחזיר פניו להיכל . ש"א יעיין סימן קפ"ט :

היו ב' מחוברין באותה שבת שבטלו או לא מצינו שקורין ג' פרשיות ולקרות עכ" בשבת א' פרשה א' ובשבת הבאה יהיה דנ"ב יהיו ג' פרשיות . ואם בטלו פ' שבס פרשה שמות כי כשקורא ב' סדרות צרין כדי שיהיו מחוברין

ב לכתחילה לא יקראו לעלות לתורה אם כהן וליכא כהן אחר רק אי ליכא אחר אם קראוהו יעלה חוץ אם מתפלל י"ח וב א"א אין שם כהן יעלה ישראל במקום

הקוי ואם הלוי גדול מישראל או שוין לעלות אחריו ישראל אבל אם הלוי אינו במקום כהן ואחריו ישראל רק ישראל במ כבית הכנסת אחר שהתחיל הלוי לברך ב לא התחיל בא"י א"מ"ה אשר בחר בנו אן ועודה הכהן ומברך וקורא ועומד הלוי בו ישראל במקום כהן ובא כהן קודם שהת ויעמוד הישראל עד שילשי ויקרא הישראל במקום כהן שהיה הנ

ד אם אין לוי בבית הכנסת כהן שקרא הש"ץ במקום לוי . ואם בא לוי לבית המבורך וברוך ה' הל"ץ פוסק וכן אם נ שהיה לוי בבית הכנסת פוסק וקורא הלוי בחר בנו א

ה לא יעלו ב' כהנים זה אחר זה או ב' ודוקא אחר שקרא כהן לוי ישראל במקום צורך ודוחק (ד) וה"ה אם אין ש כהן אחר שני פעמים וישראל ובפעם ב' שהוא לוי וכל שאין בהם ישראל כדי סו ך אם קרא הש"ץ כהן (ה) או לוי ואינו

קקה (א) ובפס"ז אם אין כהן אחר מותר לק דה"ה : (ב) קטן אין קורין אפי' יודע למי ואם בא לכלל שנותיו דהיינו י"ג שנה ויום א' לא יעלה (וטוב שיצא מביה"כ אם הוא כהן וא לעלות . ש"א) ובשבת אם אין שם כהן אחר מב"ה קודם קריאה (ואם קראוהו בפעולת ולא יו אוניו אפילו ברגל אסור לעלות . סומא נהגו לקר

פירה . ש"א) ודין כהן שאין חיבין לקדשו ע' עם בן בנו וב"ש עם בנו אפי' א' אחרון והב' מספ לא ירד . אפי' ראש הכנסת לא יקרא בתורה מע' לו לעלות אבל אין קורין לו בשמו יעמוד פ מומר קורין אותו בשם אבי אביו ואם כבר הורו והשתוקי קוראין בשם אבי אמו ואם אינו ידוע ל"כ"א בשמו ושם אביו האמתי ולא יסמוך על דמי ורגילין בני משפחות בשם זה לשם סוכה כי

פקריאת הש"ץ לתורה . ש"א : (ג) ועולה למנ דכהן כבי"ה בעת קריאתו . ש"א : (ד) אב ממניו הקרואים וכן מותר לקרות כהן א' לאחר ומפסיד אבל ב"ר"ה מבת שחל בשבת או פ' שקל כהנים בב' ספרים האחרונים לאהרון ולמפסיד יעלה אחר במקומו והוא ימתין בתיבה יעלה

(ה) אבל אם קרא לישראל ואינו שם או ש

5

15

Spektor, Isaac Elhanan

ספר

באר יצחק

שאלות ותשובות בארבע חלקי השלחן ערוך

מאת

רבן של ישראל ופוסק הדור

רבינו **יצחק אלחנן** בהרה"צ ישראל איסר **ספקטור** זצ"ל

רבה של קובנה

כרך ראשון

בתוספת ציונים מקורות והערות, השלמות מספרי וכתבי רבינו,

הערות והגהות גדולי ישראל, מפתח ענינים ומקורות

הוצאת כתבי הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל

שע"י מפעל תורת חכמי ליטא

ישיבת רבינו יצחק אלחנן

מכון ירושלים

ניו-יורק

שלוחת קרית יערים (טלז-סטון)

ירושלים • תשס"א

ובאמת אינו קשה משום דדוקא התם שאין שם הפסק הרבה הוא דאמרינן דחשיב באין כאחת אע"ג שאינו ברגע אחת ממש, אבל היכא שיש הפסק גמור ביניהם מודי התוס' דלא שייך בזה אין איסור חל על איסור כמו שמוכח מתוס' שבת (דף ק"ב ע"א ד"ה והוציאו) המובא לעיל שכתבו שם דכולהו בהדי הדדי קאתו, וכן מוכח בתוס' הנ"ל מן הריצב"א גופא הנ"ל שמדמה לאיסור אין חל על איסור להא דקלב"מ דמצינו בכולי ש"ס דאם יש הפסק ביניהם לא שייך קלב"מ כמו מעידנא דאגבהיה קנייה מיתחייב בנפשו לא הוי עד דאכל ליה, וכן בב"ק (דף ע' ע"ב) דמיקני קני מיד ולענין שבת לא מחייב עד שתנוח, וכש"כ לשיטת הרמב"ם דאינו חייב משום מבשל עד שיצלה כל הבשר חצי בישולו או כגרוגרת ויתבשל לגמרי דזה ודאי מקרי אינן באין כאחת, וגם לשיטת הראב"ד דס"ל דגם בכגרוגרת סגי בחצי בישולו ג"כ לא מקרי באין כאחת דודאי יש שיעור הרבה בין התחלת ממשלת האור בקצתה עד שיוגמר חצי בישולו כגרוגרת, וכ"ש לפמש"כ התוס' ביבמות (ל"ג ע"א) בד"ה אצבעו בסכין טמאה שהיתה אצבעו חתוכה עד משהו האחרון דהוי באין ברגע אחת ממש, א"כ שפיר כתבתי כנ"ל.

הוי אלא לאו, לא יאסר ביו"ט, וקשה הא אפילו לא הוי הבערה אב מלאכה ג"כ שפיר מוכח דאסור לשרוף השאור ביו"ט משום מבשל והוי אב מלאכה, אלא ע"כ מוכח דכיון דאין צריך לממשן ואחר שנשרפים אין ממשן קיים אינו חייב בזה משום מבשל. וכן יש להוכיח קצת ביבמות (דף ו' ע"ב) גבי שריפת בת כהן כו', ובלאו הכי לא משכחת חיוב הבערה בלא מבשל לשיטת הנשמת אדם הנ"ל, ואפשר לומר דנפ"מ במבעיר פחות מכשיעור דהבערה חייב אף בכל שהוא, אבל באמת זה דוחק וכמו שהוכחתי. לכן שפיר כתב רש"י דדוקא כדי לייבשו, ואלו לשורפו אין בזה משום מבשל, וכן מוכח פשטות הסוגיא שם, ומן הירושלמי אין שום סתירה על רש"י כלל. ובענין הנ"ל פלפלתי הרבה עם מחותני ידידי הרב הגאון הג' כו' מוה' יוסף נ"י אב"ד דק"ק סלוצק.

סימן כג

ד כבוד הרב הגדול חו"ב ומפורסם וכו' מוהר"ר אורי דוד נ"י אב"ד דק"ק זאגער ישן.

ע"ד מה ששאל אם יש מקום למש"כ המגן אברהם (בסימן קל"א ס"ק י"ב) גבי נפילת אפים כחתן שמונין שבעת ימי המשתה שהמה מעת לעת דאפילו ביום שישי שהוא שמיני לחופתו אין נופלים כגון שהחופה היתה סמוך לערב, ורבים רצו מזה לנהוג לומר שבע ברכות בבוקר בבית החתן, כבר העיר בזה הכנסת יחזקאל (בסימן ג"ט) בחלק אה"ע והוכיח דאין מקום לומר כלל דשבעת ימי המשתה הוא מעת לעת ע"ש. ולפע"ד אפשר להסביר סברת המ"א, משום דבירושלמי (מועד קטן פרק א הלכה ז) במשנה דאין נושאים נשים במועד יליף לשבעת ימי המשתה מן מלא לי שבוע זאת, והובא בתוס' במ"ק (ח' ע"ב) ד"ה לפי שאין מערבין שמחה בשמחה כו', ומהאי טעמא מבואר בירושלמי כתובות (פ"א ה"א) דמשה התקין שבעת ימי המשתה, ופירש שם הפני משה [ד"ה משה התקין] דילפי מהא דכתיב מלא שבוע זאת. וי"ל דלשון מלא שבוע משמע דהשבעה ימים יהיו מלאים, ולכן לא אמרינן

אחרי כתבי זאת ראיתי בנשמת אדם (הלכות שבת כלל כ' סימן ב') שהקשה מירושלמי דשבת (פרק ב' סוף הלכה ה) הנ"ל על רש"י דשבת (דף ע"ד ע"ב) על האי דשדא סכתא כו' הנ"ל, ותירץ שהש"ס דילן פליג על הירושלמי וכדלעיל. ולפמש"כ לעיל בארוכה אין כאן פלוגתא כלל, וכן עיקר ראיתו מהירושלמי שאף כדי לשרפו חייב משום מבשל, נדחית מהא דזבחים שבכלל ששה דברים שהזבח נזבח לשמן הוא לריח ניחוח, ואיברים שצלאן שוב לא מסקי ריח כפרש"י שם, א"כ מקרי זה בישול גמור שצריך לממשן להעלות ריח ניחוח, ובשרפן ע"ג גחלים ואין ממשן קיים אז גם רש"י ס"ל דאין בהם משום בישול, וכן מוכח מפסחים (דף ה' ע"א) דר"ע אומר דאך ביום הראשון תשביתו שאור כתיב וכתוב כל מלאכה לא תעשו ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה, ואלו לא

וגו' עד מלאת הימים לה' קדוש יהיה, וילפי מזה
 בנזיר (דף ו' ע"ב) דבעינן שלשים יום, ואפ"ה
 אמרו שם דרב מתנא ס"ל דבנזיר הוי מקצת היום
 ככולו, אלמא אף דכתיב לשון מלאת אפ"ה אמרו
 שם דמקצת היום ככולו. והא דאמרו שם דנטמא
 ביום שלושים סותר הכל כבר הקשו התוס' (שם
 ע"א) בד"ה נטמא ביום שלושים ותירצו ע"ש,
 אלמא דאף דכתיב לשון מלאת אפ"ה אמרינן
 מקצת היום ככולו. וגם מבואר שם דר' יונתן דרש
 מעד מלאת הימים דעד ועד בכלל ומזה נפק ליה
 דבעינן שלושים יום בנזיר ואפ"ה אמרינן דאם גלח
 ביום שלושים יצא משום מקצת היום ככולו,
 ואפשר לחלק קצת דשאני מלא שבוע זאת דכתיב
 בהדיא משא"כ עד מלאת הימים דלא נכתב
 בפירוש דבעינן שלשים יום רק מדרשא ילפינן זה,
 ועפ"ז ניחא מה דלא אמרינן ביום שבעה דשבעת
 ימי המשתה דמקצת היום ככולו.

בזה מקצת היום ככולו, וכמו דחזינן בלשון חודש
 מלא דהכוונה הוא מלא ממש, וכן פירש רש"י
 בחומש בפרשת תולדות [בראשית כה, כד] ובמדרש
 שם [מדרש רבה פרשה סג אות ח] על פסוק
 וימלאו ימיה ללדת דלהלן חסרים וכאן מלאים,
 ולכן שאני זה מאבילות דקיי"ל מקצת היום ככולו,
 משום דהתם יליף מן ויעש לאביו אבל שבעת ימים,
 משא"כ בשבעת ימי המשתה דיליף מן מלא שבוע
 בעינן דיהא מעל"ע.

ובאמת יש לזון לכאורה למאן דדריש שבעת ימי
 אבילות מן והפכתי חגיכם לאבל כמבואר
 במ"ק (דף כ' ע"א) דמה חג שבעה אף אבל שבעה,
 א"כ אמאי אמרו באבילות דמקצת היום ככולו, אך
 אפשר דשאני אבילות דהוי דרבנן וכמבואר בנזיר
 (דף ט"ו ע"ב) דע"כ לא אמר אבא שאול דיום ד'
 עולה לכאן ולכאן אלא באבילות דרבנן כו', ורש"י
 פירש שם [ד"ה אלא באבילות] בנזיר דרבנן תקנו
 שבעה ימי אבילות דסמכו אקרא דויעש לאביו אבל
 שבעת ימים, ובאמת בש"ס דילן במ"ק מבואר
 דילפי זה מן והפכתי חגיכם לאבל, רק התוס' שם
 בד"ה מה חג שבעה כו', הביאו להך דרש דויעש
 לאביו אבל כו' ודחהו, וכן בירושלמי מ"ק (פ"ג
 ה"ה) הביאו לדרש זה ודחו משום דאין למדין
 מקודם מ"ת. ואפשר דרש"י נתכוין שם בנזיר לתרץ
 דלכן אמרו באבילות מקצת היום ככולו משום
 דדרשי זה מן ויעש לאביו אבל משום דלמאן
 דדריש מן והפכתי חגיכם לאבל הל"ל דבעי מעל"ע
 כמו חג ויש להאריך בזה הרבה.

ולפע"ד נראה להוכיח כהכנסת יחזקאל מהא
 דכתובות (ד' ע"א) בתוס' ד"ה בועל
 בעילת מצוה כו', שהקשה הרשב"א דאמאי לא
 דייק מרישא דקתני ופורש מכלל דנוהג דברים של
 צינעה, ותירץ הר"י דהוה מצי למימר פורש משום
 דם בתולים, אך מהוא ישן בין האנשים דייק שפיר
 דהוה משום אבילות דאי משום נידות כיון דבעיל
 אשתו ישנה עמו כדאמר רב יוסף בסמוך, ועוד דכל
 אותן הימים משמע בכלהו דהוה מתד טעמא כו'
 עכ"ל.

הגה. [ואגב נתרץ מה שהקשה המהרש"א שם נד"ה
 תוד"ה ובעל] למה ישן בין האנשים הא כיון
 דבנידות דיש עליו איסור חמור לא חשו חז"ל רק
 באבילות דקילא חשו, א"כ כיון דאסורה לו מחמת איסור
 נידות בשבעת ימים הראשונים וחמיר לו איסוריה א"כ
 אמאי החמירו להיות ישן בין האנשים, ותירץ דמיירי
 במוכת עץ, או באלמנה שנשאת לבחור, או דבאמת אתי
 כמשנה ראשונה דלא ס"ל להא דרבתינו החמירו להיות
 פורש מדם בתולים ע"ש, וכ"כ הנקודות הכסף ביו"ד
 (סימן שמ"ב בט"ז ס"ק ג). ולי נראה לתרץ ע"פ מש"כ
 השאגת אריה (בסימן ק"א) גבי ראש השנה שאסור
 להתענות בו מחמת יו"ט ומחמת ראש חודש דיו"ט

נחזור לעניננו, די"ל דשאני שבעת ימי המשתה
 דבעינן מעל"ע דילפי זה מן מלא שבוע
 זאת, ולפ"ז נדחה ראיית הכנסת יחזקאל שהוכיח מן
 הרא"ש בכתובות [פרק א סימן יג] שכתב דאם לא
 אכלו עד הלילה לא גרע מפנים חדשות דהא בלא"ה
 הוי זה בכלל יומא קמא אי נימא דבעי מעל"ע כו',
 דיש לחלק שלעולם ביומא קמא אמרינן מקצת היום
 ככולו משא"כ בשבעת ימי המשתה דכתיב מלא
 שבוע ובעינן למלאות השבעת ימים.

אבל באמת מוכח דזה ליתא דהא בנזיר בפרשה
 נשא [במדבר י, ה] כתיב כל ימי נדר נזרו

ואפוי פלוגתא לא מפשינן, אך מש"ה דס"ל לרבא דהא איגלאי מלתא דיבום מעלייתא הואי כיון דנמצא הולד אינו של קיימא וכפירש"י שם ד"ה תני משום ר"א כו', ומה"ת אינו אסור אלא אשת אחיו שיש לו בנים לכן השוה אותם רבא להדדי, ואביי ס"ל דזה מקרי דאורייתא משום דבעת ביאתו היה ספק בדאורייתא שמא יהיה הולד קיימא, א"כ מוכח מכל הנ"ל דלא כסברת הש"א הנ"ל.

אכן לפי הכרעת הש"א הנ"ל דס"ל דהיכא דרבנן עשו חזוק לדבריהם דאף היכא דיש אסור דאורייתא ודרבנן ביחד דלא פלוג רבנן ועשו גם בזה חזוק, א"כ ה"ה בהא דכתובות הנ"ל דכיון דתקנו חז"ל להחמיר באבילות דקילא ואתי לזלוזלי ביה דהוא ישן בין האנשים, ולכן קודם שתקנו רבותינו לפרוש מדם בתולים או גם האידנא במוכת עץ, או באלמנה שנשאת לבחור דלא שייך אסור נדות או רק אבילות לבד דתקנו חז"ל דהוא ישן בין האנשים, וכן באבילות דשבוע שניה, א"כ ה"ה בשבעה ימים הראשונים אף דיש אסור נדות ואסור אבילות ביחד, ג"כ תקנו רבנן לתקנתם לחזק דהוא ישן בין האנשים, דכיון דתקנו באבילות לזה ה"ה אף היכא דיש נדות ג"כ דלא פלוג רבנן ולכן הוא ישן בין האנשים, ומתורצת שפיר קושיית המהרש"א והנקודות הכסף הנ"ל. ובאמת מוכח מהמהרש"א והגה"כ הנ"ל דלא ס"ל כשיטת הש"א הנ"ל כמו שהוכחתי בעז"ה. כ"ז ראיתי לבאר אגב אורחא אף שאין זה שייך לענינו לפי שזה הכלל הוא מלתא חדתא בעז"ה¹².

→ **ואי** נימא דשבעת ימי המשתה בעינן מעלי"ע כהמג"א הנ"ל, אין מקום לקושיית התוס' שהקשו איך מדייק מהא דישן בין האנשים דדברים שבצינעה נוהג דהא י"ל דזה הוי מחמת אסור נידות, ותרצו דהגמ' סמך על הא דרב יוסף שהובא לקמן, ובאמת קצת דוחק הוא דהא בתחלת הסוגיא אמרו מסייע ליה לר' יוחנן כו' ואח"כ אמרו דרש רב יוסף ל"ש אלא שלא בעל, א"כ מתחלה לא ידעו עדיין מדרב יוסף. וכן תירוצם השני ג"כ דחוק קצת הא בפשיטות י"ל דשפיר הוכיח הגמ' דדבר שבצינעה נוהג, דאי נימא דמחמת אסור נידות אסור בתשמיש כל שבעת ימים הראשונים ומחמת אבילות לא נאסר משום דדברים שבצינעה ג"כ אינו נוהג בשבעת ימי המשתה דהוי כמועד, א"כ אין

דאורייתא לא בעי חזוק ור"ח דרבנן [לפי הס"ד] בעי חזוק, דכיון דרבנן עשו חזוק לדבריהם לכן אף היכא שאסור מדאורייתא ג"כ לא פלוג רבנן ועשו גם בזה חזוק, והוכיח כן מר"ה (דף ג"ט ע"ב) גבי ותיפוק ליה דהוה ליה יום דלאחר ר"ח כו' ע"ש. וכבר כתבתי בתשובה אחת [לפלפל בזה הענין והעליתי שם] דזה הכלל תלוי בפלוגתא דאביי ורבא ביבמות (ל"ו ע"ב) דאמר אביי עד כאן לא אמר ר' מאיר אלא משום דרבנן עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה אבל הכא דמדאורייתא פרשי, והא כנשא אשת אחיו בתוך שלושה חדשים דמיירי התם דעבר ג"כ על איסור דרבנן דגזרו על שלשה דהבחנה ואפ"ה לא עשו חזוק לדבריהם, א"כ מוכח דס"ל לאביי דהיכא דיש איסור תורה ג"כ לא עשו חזוק לדבריהם, ורבא דלא ס"ל שם חילוק של אביי הנ"ל מוכח דס"ל כסברת הש"א הנ"ל.

ולכאורה יש להוכיח להיפך מיבמות (דף פ"ה ע"ב) דאמרין שם מאי בינייהו בין טעם דמרגילתו ובין טעם דרבנן עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה, ושקיל וטרי הגמ' שם הרבה, וקשה דה"ל לומר איכא בינייהו אם נשאת אלמנה לכה"ג וכה"ג, והיא ג"כ שניה דיש עליו איסור דרבנן ודאורייתא א"כ למאן דס"ל הטעם דמרגילתו יש לה כתובה דהא לא מרגלא ליה, אבל למאן דס"ל הטעם דחכמים עשו חזוק לדבריהם י"ל דכיון דהיא שניה ג"כ אין לה כתובה¹³, אע"כ מוכח דהיכא דיש דרבנן ודאורייתא ביחד לא שייך לומר עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה, ועיין בלח"מ (פכ"ו מהלכות מלוה הלכה ו' ד"ה מת הלוה) שכתב דאף דמצינו כמה פעמים בתוס' שכתבו דה"ה דהוה מצי למימר איכא בינייהו אחרינא, זה לא שייך אלא היכא דהכל הוא על דרך אחת לפלוני לקולא ולפלוני לחומרא אבל היכא דיכול להמציא גונא דהוה בהיפך קולא למר וחומרא לאידך בודאי יש להקשות דהוי מצי למנקט גונא אחרינא באיכא בינייהו ע"ש. וכן מוכח בתוס' סוכה (כ"א ע"ב) ד"ה שאין לה קבע כו' שכתבו תדע מדלא קאמר איכא בינייהו כו', לכן שפיר הוכחתי מדלא נקט הך איכא בינייהו.

שוב ראיתי דמיבמות (דף ל"ו ע"ב) הנ"ל שכתבתי לעיל דמוכח דאביי ס"ל דהיכא דיש דאורייתא ודרבנן אז לא עשו חזוק לדבריהם, ד"ל דגם רבא דקאמר שם ר"מ ור"א אמרו דבר אחד ג"כ מודה בזה לאביי,

ולכאורה י"ל דהוכחת הש"ס דקאמר מסייע לר' יוחנן כו' דדברים שבצינעה נוהג, ולא אמרו דזהו משום איסור נידות כקושיית התוס', משום דהש"ס סמך על סברת התוס' שם לקמן [נד, א] בד"ה אבל דברים של צינעה נוהג כו', שכתבו אבל קשה דכל אותן הימים משמע אף בשבת עכ"ל. א"כ י"ל דמזה הוכיח הש"ס דדברים שבצינעה נוהג דאל"כ אמאי אסורה בשבת שנייה. ואין לומר דגם בשבת שניה נאסרה מחמת אבילות למאן דס"ל טבילה בזמנה לאו מצוה לכן אסורה לטבול מחמת איסור רחיצה ונשאר ממילא איסור נידות, דהא אי נימא דדברים שבצנעה אינו נוהג בשבת ומועד א"כ ממילא מותרת לטבול דהא ליכא איסור אבילות אף בדברים שבצנעה, ועוד דהא הט"ז ביו"ד (סימן שפ"א ס"ק ב') כתב דהא דאסרו לאבלה ברחיצה של טבילה אף דאינה של תענוג היינו מחמת שהוא לא לצורך כיון שאסורה בתשמיש, א"כ אי נימא דמותרת בתשמיש ממילא מותרת לטבול ופקע איסור נידות, אלא ע"כ מוכח דכיון דאסורה גם לשבת שניה בתשמיש ממילא מוכח דדברים שבצנעה נוהג, א"כ קשה עדיין מאי הקשו התוס'.

אך באמת שפיר הקשו משום דאין ראייה כלל מן שבת על מועד, דהא במ"ק (כ"ג ע"ב) איתא דמאן דס"ל יש אבילות בשבת הוא משום דקתני שבת עולה כו', א"כ לפ"ז י"ל דאף דמוכח מברייתא הנ"ל דיש אבילות בשבת אפ"ה י"ל דבמועד לא שייך אבילות אף בדברים שבצנעה, דהא שאני יו"ט דהא אינו עולה כמבואר שם במשנה (דף י"ט ע"א) דרגלים אינם עולין, וכמש"כ התוס' שם (דף כ"ג ע"ב) בד"ה מ"ד יש אבילות בשבת דשאני רגלים דכתיב בהם שמחה כו', א"כ לפ"ז שפיר הקשו התוס' דאיך קאמר מסייע לר' יוחנן על מועד הא שאני מועד משבת, וע"כ מוכח דהוכחת הש"ס הוי מן מועד, דשבעת ימי המשתה הוי ג"כ כמועד, א"כ קשה דילמא נאסר בתשמיש בשבעת ימי המשתה מחמת נידות, לכן הוכרחו התוס' לתרץ בשני האופנים שכתבו. וקושיית התוס' [כתובות ד, א] שם בד"ה אבל כו', שהקשו דהא כל אותן הימים משמע אף בשבת, קאי על רב

אמרו דכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים, דמשמע בלא הפסק כלל, הא משכחת לה דיהיה מותר בתשמיש באמצע הימים כגון אם היתה החופה במוצאי שבת קודם הבוקר והבעילה ג"כ היתה סמוכה לזה, א"כ בזמן התנאים דלא נהגו בחומרת ר' זירא דיושבת עליו שבעה נקיים, ומבואר בנדה (דף ס"ו ע"א) דרבא אמר אמינא לך אסורה ואת אמרת מנהגא, ומצינו בכולי ש"ס דבזמן התנאים רק מיום שראתה משלמת עליו ששה ימים והוא בכלל שבעה ימים כמו הא דהתקין רבי בשדות המבואר בנדה (שם) א"כ מיד בהגיע תחלת מו"ש תוכל לטבול, ומשום אבילות לא שייך לאסור רחיצה דהא התירו גם בגיהוץ ותספורת, וגם תשמיש המטה אי נימא דדברים שבצינעה אינו נוהג, ובודאי מותר גם ברחיצה, וזה פשוט.

ולפ"ז תוכל לטבול בתחלת מו"ש ואח"ז תוכל להבעל דמחמת אסור תשמיש לא תאסר דהא אזלא לה לנידות אחר שבעת ימים, ושבעת ימי נידות הא לא בעי מעל"ע, ומחמת אבילות לא נאסר אי נימא דדברים שבצינעה אינו נוהג במועד, וכיון דעדיין לא כלו שבעת ימי המשתה אי בעי מעל"ע א"כ הוי עדיין כמועד לגבם עד הזמן שהיתה החופה, א"כ איך קאמרי דכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים דמשמע בלא הפסק כלל.

ולומר דמן הסתם מיירי בבתולה הנשאת ברביעי ונבעלת בחמישי כדין המשנה, לא יתכן, דהא מבואר שם בכתובות (דף ג' ע"ב) דאם מחמת אונס כמו פתו אפוי וטבתו טבוח מותרת להבעל אף בשני וכל הימים כפירוש רש"י שם בד"ה כדתניא כו' ע"ש. ובודאי קאי על כל הימים, דמאי פסקא לומר דמיירי באופן דלא משכחת לומר כמש"כ, והא כללא כייל דכל אותן הימים כו', א"כ קשה הא משכחת דתהא מותרת בתשמיש באמצע הימים, אלא ע"כ מוכח דשבעת ימי המשתה לא בעי מעל"ע, א"כ אימת דכלין שבעת ימי נידות אז כלין ג"כ שבעת ימי המשתה, ולכן שפיר הקשו התוס' איך הוכיח הגמ' דדברים שבצינעה נוהג דילמא הא דישן בין האנשים הוי מחמת איסור נידות ולכן הוכרחו התוס' לתרץ בגווני אחרוני.

הנ"ל לסייע להמ"א הנ"ל, די"ל דס"ל כתירוך השני שכתבו התוס' שם דכל אותן הימים משמע דהוי הכל מחד טעמא, וקושית מהרש"א הנ"ל מתורצת.

הגה. [ואגב אכתוב מה שיש להעיר בכרכות (דף י"ז ע"ב) דמי שמתו מוטל לפניו פטור מק"ש ותפילין והקשה בחידושי רשב"א שם [ד"ה הא קתני] דמאי איריא מוטל לפניו אף יום ראשון נמי כו', וכן הקשה הירושלמי שם [הלכה א] דהא ביום ראשון אסור להניח תפילין אף באין מתו מוטל לפניו. והצל"ח (שם ד"ה במשנה ומן התפילין) כתב לתרץ דמיירי בחוה"מ לפמ"ש"כ המג"א או"ח (סימן תקמ"ח סק"ה) דאבל בחוה"מ מניח תפילין ביום ראשון דלא שייך ביה מעולל בעפר קרנו, והרשב"א לשיטתו [שו"ת הרשב"א סימן תרצ] דחוה"מ בלא"ה אינו זמן תפילין. ול"נ לתרץ דמיירי בחתן שמת אביו והתירו לכנס לחופה כנ"ל ואח"כ קובר את אביו ושייך ביה דין אנינות כמש"כ הש"ך ביו"ד (סימן שמ"ב סק"ג) ואך לבעול ביאה ראשונה התירו חז"ל, ואחר הקבורה חייב בכל המצות ובתפילין, דהא עדיף מחוה"מ, דהא חוה"מ אסור בגיהוץ ותספורת ובשבעת ימי המשתה הנ"ל התירו להתחן גיהוץ ותספורת כמש"כ הראשונים שם¹, ומה"ט אינו עולה לשלשים כמבואר ביו"ד (סימן שמ"ב סעיף א) משום דחתן דומה למלך וביפיו תחוינה עיניך, לכן דוקא במתו מוטל לפניו פטור ואח"כ חייב, ואף דכונס את הבתולה בלא"ה הא פטור מק"ש אפ"ה נ"מ במוכת עץ או באלמנה שנשאת לבחור או בחתן שאירע עליו אבילות בתוך שבעת ימי המשתה דכש"כ דאינו נוהג בו אבילות, דהא קדם לו הרגל וחל עליו מתחלה שבעת ימי המשתה, דודאי אין אבילות חלה עליו וחייב בק"ש.

ואפשר דכיון דחזוין דהירושלמי לא מתרץ כן מוכח מזה דחתן בתוך שבעת ימי המשתה אף שמותר בגיהוץ ותספורת אפ"ה אסור להניח תפילין, דדוקא בגיהוץ ותספורת שייך ביה הטעם דמלך ביפיו וגוי ובתפילין אפשר דלא שייך, וממילא מוכח דבחוה"מ ג"כ אבל מניח תפילין, ויש לחלק ולהאריך בפרט זה ולא באתי אלא להעיר לב המעיין.

ועוד נ"ל להוכיח כהכנסת יחזקאל הנ"ל מהא → דבכורות (ל"ד ע"ב) בנגע שנקצצה בלא

ושמואל דס"ל דתשמיש המטה לאבל בשבת הוא רשות, לכן שפיר הקשו שם כן, אבל הוכחת הש"ס ליכא למימר דמן שבת הוכיח הגמרא לסייע לר' יוחנן כנ"ל.

וראיתי להפני יהושע בכתובות (שם ד"ה אבל קשה) בתוס' ד"ה אבל דברים של צנעה נוהג כו', שכתב דגם בשבת שניה יש לומר איסור נידות משום דמיירי בבתולה שניסת ברביעי ונבעלת בחמישי והא פולטת ש"ז סותרת ובעי שבעה נקיים ועוד דהא אסורה לטבול בימי אבלה כו' עכ"ל. וכל דבריו בזה אינם מובנים כלל, דהא בזמן התנאים לא נהגו לחומרת ר' זירא שתהיה יושבת שבעה נקיים כנ"ל, וכן מש"כ לאסור הטבילה מחמת איסור רחיצה ג"כ אינו, דהא אי נימא דמותרת בתשמיש א"כ איך תאסר ברחיצה הא תוכל לטבול כליל שבת, כדקיי"ל בביצה (דף י"ח ע"א) וביו"ד (סימן קצ"ז סעיף ב') דאדם מותר לטבול בשבת דנראה כמיקר, וגם מה שכתב דמיירי בבתולה הנשאת ברביעי ונבעלת בחמישי ג"כ ליתא, דהא רש"י [כתובות שם] פירש שם דאם מחמת אונס מותרת להנשא אף בשני מחמת פסידא דטבחו טבוח, ולכן העיקר כמש"כ.

נחזור לעניננו, דמוכח מקושית התוס' הנ"ל דס"ל דשבעת ימי המשתה לא בעי מעל"ע לכן שפיר הקשו, וע"פ שיטת המ"א הנ"ל דשבעת ימי המשתה הוי מעל"ע, יש לתרץ קושית המהרש"א בכתובות (דף ד' ע"א) בתוס' ד"ה ובעל בעילת מצוה כו' הנ"ל שהקשה להר"י הלוי שהובא ברא"ש [פרק א סימן ה] בסוגיא זו דס"ל דבדם בתולים דקיי"ל אסור ביחוד א"כ ליכא סיעתא לר' יוחנן ע"ש. ולשיטת המ"א הנ"ל ניחא קושיתו משום די"ל דשפיר הוכיחו לסייע לר' יוחנן, דאי נימא דהוא משום נידות א"כ איך אמרו דכל אותן הימים ישן בין האנשים הא משכחת דיהא מותר בתשמיש באמצע הימים כנ"ל, ואבילות עדיין לא נהג בו משום דהא לא כלו לשבעת ימי המשתה וימי נידותה כבר כלו כנ"ל, אכן באמת אין הכרח מהר"י הלוי

1. עיין בטור שם ובשי"ך שם סק"ד.

מתכוין דר"א אומר לכשילוד נגע אחר יטהר ממנו כו', בעי רב פפא יטהר תנן או ויטהר תנן למאי נפ"מ לחתן שנראה בו נגע כו' אי אמרת יטהר תנן מקמייתא טהר ליה לברייתא נטרין ליה שבעת ימי משתה, והקשו התוס' [ד"ה מקמייתא] והא בעי תגלחת ואסור בתשה"מ כל ימי ספורו, ותרצו דמיירי במצורע מוסגר או במוחלט רק דעשה התגלחת ומנה ימי ספורו מקודם שנולד בו הנגע דאף דטמא מדרבנן עכ"ז מהני תגלחתו ומניית ימי ספורו מתחלה. ועיקר קושיית התוס' הוא דמה תועלת יש דנותנים לנגע אחרונה שבעת ימי המשתה הא טמא מחמת ימי ספורו, ואי נימא דשבעת ימי המשתה הוא מעל"ע א"כ אין מקום לקושיית התוס' הנ"ל כלל, דהא נפ"מ לענין זה כגון אם היתה החופה ביום ראשון סמוך לערב ועשו התגלחת והבאת הצפרים באותו היום דהא כל היום כשר לטהרת מצורע ואחר זה מונה שבעה ימים ואסור בתשה"מ וביום השביעי מתגלח שנית ומכבס בגדיו וטובל ויטהר מלטמא והרי הוא ככל טבול יום ואוכל במעשר כמבואר ברמב"ם (פי"א הלכה ב' מהלכות טומאת צרעת), ומיד אחר הטבילה מותר בתשמיש א"כ נטהר וכלין ימי ספורו ביום ראשון בבוקר ויכול לטבול בבקר ולטהר מטומאתו להיות מותר בתשה"מ ביום ראשון עד זמן שהיתה החופה סמוך לערב, א"כ הוי נפ"מ ותועלת ממה שנותנין שבעת ימי משתה לנגע אחרונה, כדי שיהא יכול לבעול ביום ראשון שעדיין לא כלין שבעת ימי משתה דהא הוי מעל"ע, אע"כ מוכח דשבעת ימי המשתה לא בעי מעל"ע, לכן הקשו התוס' שפיר דמאי נפ"מ דאין רואין הנגע אחרונה הא בלא"ה טמא ואסור בתשה"מ, ואימת דכלין ימי ספורו אז כלו שבעת ימי המשתה, ועיין בכתובות (דף נ"ו ע"א) בגמ' שם דאמרו אטו ביאה בלילה איתא ביממא ליתא הא אמר רבא אם היה בית אפל מותר.

לאמר כן, דאכתי קשה דמה הקשו התוס' הא כיון דמה"ת יכול למנות ימי ספורו מתחלה ואף דמדרבנן אינו יכול למנות, וכמו שהיה ס"ל להתוס' בתירוץ הראשון [רק בתירוץ השני חדשו דמהני אף בטומאה דרבנן למנות ימי ספורו ורק כפרתו אינו יכול להביא אם הוא טמא מדרבנן], וכיון דמה"ת ודאי יכול למנות ימי ספורו רק מדרבנן אינו יכול לתירוץ הראשון, א"כ תקשה עדיין הא זה הוי חופה ראויה לביאה מה"ת אם מנה ימי ספורו מקודם שנשא אשה, ומוכח בתוס' כתובות (ד' ע"א) בד"ה אבל איפכא לא כו', דחופה שאינה ראויה לביאה מדרבנן הוי חופה וכמש"כ שם ההפלאה [ד"ה ודוקא אביו], נויש להאריך הרבה בפרט זה ואכמ"ל], ועוד כיון דשיטת הרמב"ם [אישות י, ב] דחופה שאינה ראויה לביאה לא מקרי חופה היא מכתובות (דף נ"ו ע"א) דבעי רב אשי נכנסה לחופה ופרסה גדה מהו ונשאר בתיקו ומחמת ספק פסק הרמב"ם דחופת גדה אינו קונה, א"כ י"ל דבעיא דרב פפא בבכורות היא כמו אם תמצא לומר [וכסוגיית הגמ' בכמה דוכתין], דאת"ל דחופת גדה קונה אז הוי ספק אי יטהר תנן כנ"ל, א"כ לפ"ז אין מקום לקושיית התוס' הנ"ל, אע"כ מוכח מדבריהם דס"ל דלא בעינן שבעה ימים מעל"ע בחתן ושפיר הקשו, ומוכח מהתוס' דבכורות הנ"ל דלא בעינן מעל"ע.

הגה. נויש להעיר בהא דחתן שנולד בו נגע הנ"ל דבמו"ק (דף ד' ע"ב) ילפי זה מן וביום הראות בו דיש יום שאתה רואה כו' כגון בחתן דנותנין לו שבעה ימים וכן במועד, ור' אמר א"צ אם לדבר הרשות ממתנין לו לדבר מצוה לכש"כ יעו"ש, ואי נימא דשבעת ימי המשתה לא הוי רק מדרבנן ורק ביום ראשון כתב הרא"ש בכתובות (פ"א סימן ה') בשם הרמ"ה דהוי מה"ת מן ביום חתונתו, א"כ איך נותנים לחתן בנגע שבעה ימים, בשלמא למאן דס"ל אם לדבר הרשות ממתנינים לו לדבר מצוה לכש"כ שפיר י"ל דגם מצוה דרבנן הוי כש"כ מדבר הרשות, אבל למאן דיליף מוביום הראות בו קשה הא י"ל דהפסוק אתי על רגל דהוי מה"ת ומנליה על חתן, אע"כ מוכח דהוי מה"ת, והא דאמר הירושלמי בכתובות (פ"א הלכה א) דמשה התקין לישראל שבעת ימי המשתה הא מצינו בכרכות (דף מ"ח ע"ב) דמשה התקין לישראל

← **ואין** לדחות ולומר דקושית התוס' היא דכיון דאסור בתשה"מ בימי ספורו א"כ הוי חופה שאינה ראויה לביאה ולא הוי בשם חתן כלל, כי מלבד שאין זה במשמעות לשונם אין מקום כלל

קהל נחלקו לשנים מחמת חילוקי דיעות כל ההקדשות ינתנו לכת הגדולה ואפילו אותן שתחת יד הקטנה מוציאים מידם ליד הרוב, אך אם נחלקו מפני שאין המקום מחזיק את כולם אז שורת הדין נותנת שיחלקו לפי מספר הגברים, הרי להדיא כמש"כ כ"ת לחלק דשאני הא דהמבי"ט שהובא במ"א (סימן קנ"ד ס"ק כ"ב) שכתב דאם מחמת סיבה הוצרכו להחלק לשנים הדין שכל ההקדשות יחלקו כו' דשאני אם הוצרכו לחלק מחמת איזו סיבה דהיינו שלא היה המקום מחזיק אותם וכה"ג, אבל באם חלקו א"ע מחמת חילוקי דיעות בעלמא אינם יכולים לתבוע חלקם, ובלא"ה הא קיי"ל דרשאים בני העיר להסיע על קצתן ויכולים הרוב לכופף את המיעוט, ואף להך דיעה דס"ל בח"מ (סימן ב' סעיף א) דטובי העיר אינם יכולים לתקן תקנה במידי דאיכא רווחא להאי ופסידא להאי, עכ"ז מודי דיכול הרוב לכופף להמיעוט כמש"כ המ"א (בסימן קנ"ג ס"ק כ"ט) ומהר"ם אלשיך (בסימן נ"ט) באריכות, ולכן בודאי אין יכול המיעוט לגרוע זכות הרוב במה שזכו כבר.

זולת זה נראה לי דכיון דכל ההקדשות שבבהכ"נ דין קדושת בהכ"נ ג"כ עליהן כמבואר בירושלמי מגילה (פרק בני העיר הלכה א) והובא בר"ן (מגילה שם [ז], ב מדפי הרי"ף ד"ה ירושלמי) דכל כלי בהכ"נ כבהכ"נ, ואיתא (שם כ"ז ע"ב) דאף מעיר גדולה לעיר קטנה יש הורדת קדושה משום ברוב עם כו', לכן אף דמותר למכור משל רבים ליחיד היינו משום דהמעות נתפסים בקדושה כמבואר באו"ח (סימן קנ"ג סעיף ז), משא"כ להחזיר ההקדשות מרבים למיעוט שיש לדון דאיכא הורדה, וכיון דאין כאן על מה לחול קדושתן אסור להוריד מקדושת רבים למיעוט, ודוקא בתורת שאלה מותר מן רבים ליחיד כמש"כ הרמ"א (באו"ח בסימן קנ"ג ס"ט) משום דליכא בזה הורדת קדושה דהא גוף החפץ שייך להבעלים, אבל לחלוק לגמרי ולהוציא מבהכ"נ דיש עליהם קדושת רבים אסור בודאי אליבא דרבנן דהילכתא כוותייהו במגילה שם.

וכן נלע"ד להוכיח מנדרים (מ"ו ע"ב) דאיתא התם והרי בהכ"נ דכמו דאין בה דין חלוקה

ברכת הזן אף שהיא מה"ת. אך י"ל דשאני התם כמש"כ הכ"מ (פ"ב מהלכות ברכות הלכה א) בשם הרמב"ן והרא"ש והרשב"א בפרק שלושה שאכלו דרך מטבע נוסח הברכה התקין, ויש להאריך בזה¹.

וכיון דמהתוס' בכתובות ובכורות הנ"ל מוכח כשיטת הכנסת יחזקאל לכן גם דעתי מסכמת דאין נותנים מעל"ע בשבעת ימי המשתה [כמש"כ כתו"ר ג"כ בארוכה, ולפלפל בדבריו אין העת גורמת, ועוד חזון למועד אי"ה], ואף שכבר נהגו בנפילת אפים כהמגן אברהם, אך שבעה ברכות בבוקר בודאי אין לברך כי הם ברכות לבטלה וכמש"כ הכנסת יחזקאל כנ"ל וברור.

א"ד ידירו

יצחק אלחנן בהרב מוהרי"א זצ"ל

חופ"ק נאוההרדק.

סימן כד

מה שהשבתי לרב אחד

נידון עיר אחת שיש שם בהכ"נ מכבר וזה מקרוב יצאו מקצת אנשים מבהכ"נ הנ"ל להתפלל בפני עצמם, וכעת תובעים חלקם מן ההכנסות לבהכ"נ הישן וגם תובעים חלקם מן הספרים וכלי הקודש של בהכ"נ הישן, ומעכ"ת פסק דאינם יכולים לתבוע כלל ולגרוע זכות הבהכ"נ הישן והאריך בזה בדברים נכונים.

הנה גם דעתי מסכמת לזה, כי ברור הוא דאינם יכולים להסיג גבול שגבלו ראשונים, כי אף לכתחלה אם רוצים מיעוט אנשים לבנות להם בהכ"נ אחר במקום שיש בהכ"נ ישן ומחזיק את כולם יכולים הרוב לעכב על המיעוט שלא יהיו יכולים להפרד ולבנות בהכ"נ אחר, כמש"כ המ"א (בסימן קנ"ד ס"ק כ"ג בסופו) בשם הרא"מ דאם הבהכ"נ מחזיק אותם אינם יכולים להפרד, ועיין בח"מ (סימן קס"ב סעיף ז). וכן מצאתי בספר פחד יצחק (אות ב' [ערך בית הכנסת דף כ]) בשם כמה מחברים שכתבו באריכות דאם הבהכ"נ החדש יגרום היוזק להבהכ"נ הישן דיכולים לעכב עליהם שלא יבנוהו משום קפסקת חיותאי, לכן אם איזה